



Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Verkko-opetuksen pedagogiikkaa:
virtuaalikurssi vaihto-opiskelijoille

Elina Kiiskinen
Minna Zechner

2008

1 VIRTUAALIKURSSI OPETUKSEN KEHITTÄMISHANKKEENA	3
2 VIRTUAALINEN OPPIMINEN	4
2.1 Oppiminen ja didaktiikka virtuaalisessa oppimisessa – Verkko-opetuksen nelikenttä ja vuorovaikutus verkossa	5
2.2 Oppimisprosessi virtuaalisessa oppimisympäristössä	10
2.3 Opettajan rooli virtuaalisessa oppimisympäristössä	14
2.4 Oppijan rooli verkko-opetuksessa	18
3 AIHEVALINNASTA HANKESUUNNITELMAAN	18
3.1 Hankesuunnitelma	20
3.2 Opiskelijakyselyn toteuttaminen	21
4 VIRTUAALIKURSSIN SUUNNITTELEMINEN JA TOTEUTUS.....	26
4.1 Tekijänoikeudet.....	27
4.2 Kurssin eteneminen	28
5 YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT.....	32
LÄHTEET	33

LIITE 1: Kurssin päänäkymä moodlessa

TIIVISTELMÄ

Kiiskinen, Elina & Zechner, Minna	Verkko-opetuksen pedagogiikkaa: Virtuaalikirssi vaihto-opiskelijoille. 39 sivua, 1 liite.
Tampereen ammatillinen opettaja-	Opettajankoulutuksen kehittämishanke
korkeakoulu	
Ryhmän opettaja	Jukka Kurenniemi
Syyskuu 2008	
Asiasanat	Verkko-opetus, verkko-opetusmenetelmät, verkko-oppiminen

Tässä opetuksen kehittämishankkeen raportissa kuvaillaan suunnittelemamme ja moodle-oppimisympäristöön toteuttamamme neljän opintopisteen virtuaalikirssin valmistumisprosessi. Raportissa esittelemme niitä pedagogisia ratkaisuja, joita teimme kurssia toteuttaessamme. Kurssi on suunnattu saksankielisistä maista Suomeen tuleville vaihto-opiskelijoille ja harjoittelijoille. Sen tavoitteena on yhtäältä tarjota heille mahdollisimman monipuolinen kuva suomalaisesta yhteiskunnasta jo ennen opiskeluvaihto- tai harjoittelujakson alkua ja toisaalta myös herättää heidän omaa uteliaisuuttaan, jotta he itse laajentaisivat tuntemustaan Suomesta. Tavoitteena on, että opiskeluvaihtoon tulevien olisi mahdollisimman helppo sopeutua Suomeen ja että he paremmin hyötyisivät harjoittelustaan tai opintojaksostaan suomalaisessa korkeakoulussa tai yliopistossa.

Kurssi koostuu kymmenestä eri lohkosta ja kahdeksasta eri teemasta, kukin noin puolen opintopisteen kokoinen. Ensimmäinen lohko sisältää kurssin suorittamiseen liittyviä käytännön ohjeita ja viimeinen lohko palautteen. Jokaiseen kahdeksaan sisällölliseen teemaan on linkitetty aiheeseen soveltuvaan aineistoa, useimmiten jokin internetsivusto. Kuhunkin teemaan kuuluu jonkinlainen tehtävä tai testi, jonka suorittamiseen opiskelijan on hyödynnettävä annettua materiaalia. Kurssin aikana opiskelija käy läpi seuraavat teemat: yleiskuva Suomesta ja Tampereesta, poliittinen järjestelmä, yhteiskunta, ulkopolitiikka ja teollisuus, taide ja kulttuuri, koulutusjärjestelmä, sääolosuhteet ja luonto sekä suomalaiset, suomalainen elämä ja suomen kieli. Teemat on valittu siten, että opiskelija saa laajan yleiskuvan suomalaisesta elämästä. Yleiskuvan perusteella opiskelija voi valita aihealueita, joihin haluaa myöhemmin vielä tutustua tarkemmin.

Kurssin toteutuminen kehitti tekijöiden moodle-taitoja ja sai pohtimaan verkko-opetuksen ja konstruktivistisen oppimisenäkemyksen yhteensopivuutta. Raportin kirjoittamisen aikaan kurssi on valmis, mutta sitä ei ole vielä kertaakaan suoritettu.

1 VIRTUAALIKURSSI OPETUKSEN KEHITTÄMISHANKKEENA

Tässä opetuksen kehittämishankkeen raportissa kuvaillaan suunnittelemamme ja moodle-oppimisympäristöön toteuttamamme neljän opintopisteen virtuaalikurssin valmistumisprosessia. Raportissa esittelemme niitä pedagogisia ratkaisuja, joita teimme kurssia toteuttaessamme. Kurssi on suunnattu saksankielisistä maista Suomeen tuleville vaihto-opiskelijoille ja harjoittelijoille. Sen tavoitteena on yhtäältä tarjota heille mahdollisimman monipuolinen kuva suomalaisesta yhteiskunnasta jo ennen opiskeluvaihto- tai harjoittelujakson alkua ja toisaalta myös herättää heidän omaa uteliaisuuttaan, jotta he itse laajentaisivat tuntemustaan Suomesta. Tavoitteena on, että opiskeluvaihtoon tulevien olisi mahdollisimman helppo sopeutua Suomeen ja että he paremmin hyötyisivät harjoittelustaan tai opintojaksostaan suomalaisessa korkeakoulussa tai yliopistossa.

Hankkeen puitteissa suunnittelimme ja valmistelimme Tampereen yliopiston moodle-oppimisympäristöön saksankielisen virtuaalikurssin. Tästä oppimisympäristöstä se on helposti siirrettävissä myös ammattikorkeakoulujen sekä Teknillisen yliopiston moodle-oppimisympäristöihin. Kurssia onkin tarkoitus tarjota Tampereen Unipol¹-yhteistyön puitteissa kaikille Tampereella sekä mahdollisesti myös muualla Suomessa toimiville korkeakouluille. Tällöin kurssista voisi olla hyötyä jopa kaikille saksankielisistä maista Suomeen tuleville vaihto-opiskelijoille. Ongelmat, joiden kanssa he vieraassa kulttuuri- ja opiskeluympäristössä painiskelevat ovat joka tapauksessa samankaltaisia.

Tässä kehittämishankkeen raportissa kuvaamme sen, miten toteutimme moodle-oppimiaslustalle saksankielisen virtuaalisen kurssin, jonka Suomeen vaihtoon saapuvat opiskelijat voivat suorittaa jo kotimaassaan. Päätimme kurssin laajuudeksi neljä opintopistettä. Kurssi suoritetaan itsenäisesti verkossa, joskin opettajan tai tutorin tukea ja opastusta on tarkoitus olla saatavilla kurssin suorittamisen aikana. Kurssi arvioidaan joko hyväksytyksi tai hylätyksi ja arvioinnin suorittaa kurssin opettaja oppijan tuotosten perusteella.

¹ Pirkanmaan yliopistojen ja korkeakoulujen Unipol-yhteistyösopimus tavoittelee alueen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laajentamista ja syventämistä.

Tämä raportti etenee siten, että ensin kuvaamme verkossa oppimisen yleisiä periaatteita. Seuraavassa luvussa kerromme miten kehittämishanke on edennyt ideasta toteutukseen. Tämän jälkeen kuvaamme kurssin suunnittelua ja toteutumista käytännössä. Viimeisessä luvussa pohdimme hankkeen toteutumista kokonaisuudessaan.

2 VIRTUAALINEN OPPIMINEN

Tämän kurssin oppimisympäristö on virtuaalitila, eli tieto- ja viestintäteknikka on keskeinen tekijä kurssin oppimisympäristössä. Tähän kuuluvat niin konkreettiset tilat, laitteistot, ohjelmistot, verkkopalvelut ja mahdollinen virtuaalitila (tässä moodle), jossa opiskelu varsinaisesti tapahtuu. Oppimisympäristö voi parhaimmillaan tukea oppimista ja vuorovaikutusta, joka on keskeinen osa oppimisprosessia. (Rice 2006, 5; Syrjäkari 2007, 17) Tukeudumme konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, jossa vuorovaikutus ja opiskelijan aktiivinen toiminta ovat tärkeitä oppimisen tekijöitä. Pa-laamme oppimiskäsitykseen tarkemmin seuraavassa alaluvussa (2.1). Verkko-opetuksen keskiössä on opiskelija, jonka melko omatoimista opiskelua tuetaan eri tavoin.

Kehittämishankkeessa on keskeistä se, että kurssi toteutetaan kokonaisuudessaan verkossa. Tässä kontekstissa konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen tukeutuen verkkooppimista ovat ne opiskelijan tiedon rakentamisen tilanteet, jotka tapahtuvat pääosin virtuaalisessa maailmassa. Kurssi tarjoaa niukasti mahdollisuuksia ohjaajan ja opiskelijan sekä opiskelijoiden väliseen suoraan vuorovaikutukseen. Sen sijaan opiskelija on vuorovaikutuksessa pääasiassa opettajan tuotaman ja linkittämän informaation kanssa. Niistä opiskelija itse aktiivisesti rakentaa uusia tiedollisia rakenteitaan. Opiskelija tulkitsee materiaalin kautta tekemiään havainnoiteja ja muokkaa olemassa olevia tietorakenteitaan. (Syrjäkari 2007, 27) Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan aktiivista pyrkimystä rakentaa omia tietokäsityksiään ja tietomallejaan (Puolimatka 2002, 44).

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan keskustellessaan ja toimiessaan toistensa kanssa opiskelijat rakentavat omaa merkitysten maailmaansa. Perustellessaan käsityksiään ja ratkaisujaan opiskelijat luovat edellytykset muilta oppimiselle ja omien

ennakkokäsitysten ja itsestäänselvyyksien kyseenalaistamiselle (von Wright 1993, 26). Kokonaan verkossa toteutetun kurssin aikana tällainen vuorovaikutus jää pois. Sen vuoksi on tärkeää että vastatessaan kurssin testeissä esitettyihin kysymyksiin opiskelija saa palautetta antamistaan vastauksista. Näin syntyy jonkinasteista vuoropuhelua opiskelijan ja kurssin materiaalin välille.

2.1 Oppiminen ja didaktiikka virtuaalisessa oppimisessa – Verkko-opetuksen ne- likenttä ja vuorovaikutus verkossa

Aina 1970-luvulle asti kasvatustieteissä oli vallalla behavioristinen käsitys oppimisesta ja opettamisesta. Tieto ymmärrettiin ihmisen ulkopuolisena informaationa, jota opettaja välittää tai siirtää oppijalle jolloin oppijan tehtäväksi jäi muistaa ja toistaa opettajan esittämät asiat. Uudemman, konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on kokonaisvaltaista, tavoitteellista ja kokemuksellista, ja opetusta kuten myös oppimisprosessia tarkastellaan kriittisesti. Kokonaisuutena opetustoiminta perustuu siihen lähtökohtaan, että oppija oppii tavoitehakuisesti oman yksilöllisen prosessointinsa kautta.

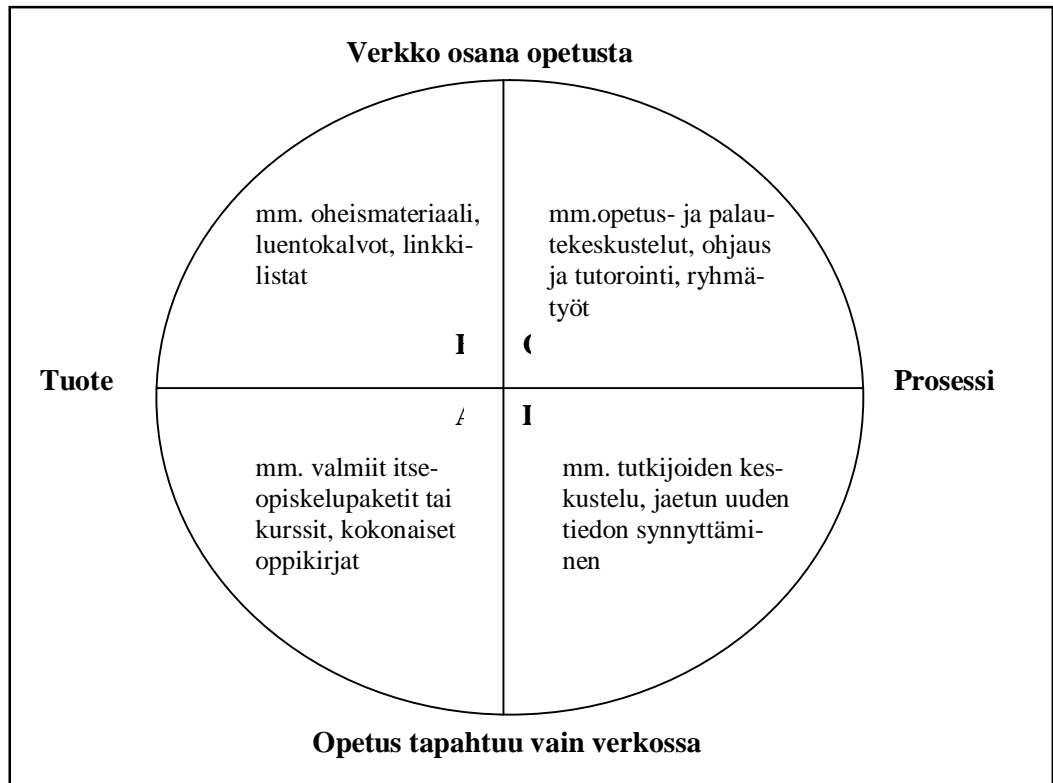
Jokaisella oppijalla on yksilöllinen maailmankäsitys ja aikaisempi tietämys, joiden perusteella hän havainnoi, tulkitsee ja jäsentää uutta – siis oppii. Näin uusi tieto rakentuu aina aikaisemmin opitun tiedon pohjalle: oppija prosessoi saatua tietoa ja uuden asian ymmärtäminen tapahtuu kognitiivisten prosessien tasolla, oppijan tiedonkäsitteilyprosessien, ajattelun ja ongelmanratkaisun myötä. Metakognitiona ja metakognitiivisina taitoina puolestaan ymmärretään oppijan tietoisuus omasta oppimisestaan sekä sen ohjaus ja säätely. Oppimisprosessissa oppijan motivoituneisuus ja motivointinousevat erittäin tärkeään asemaan, sillä motivaation taso vaikuttaa keskeisesti oppimistulokseen. Opettajan tulee miehekkäällä tavalla tukea ja ohjata oppijan tiedonhankintaprosessia, jotta oppimisen lopputulos olisi tavoitteiden mukainen. (Koli & Silander 2002, 8-9; Siikavuo 2002, 8-12.)

Kehittynyt tieto- ja viestintäteknikka edesauttoi 1990-luvun puolivälissä verkko-opetuksen kehittymistä, jolloin niin opettaminen kuin oppiminenkin laajenivat uudelleen ympäristöön. Internetin kehittymisen ja yleistymisen myötä nopeutuneet verk-

koyhteydet mahdollistivat erilaisten verkko-oppimisympäristöiden toteuttamisen sekä digitaalisten oppimateriaalinen jakelun netissä. Uusiksi peruskäsitteiksi nousivat verkko-oppiminen ja verkko-opetus, näiden rinnalla on käytössä myös englanninkielinen e-learning -käsite sekä sen suomenkielinen vastine e-oppiminen. Verkkopedagogiikka puolestaan on kasvatustieteen ala, joka tarkastelee verkoissa tapahtuvaa opetusta tai verkoissa toimimiseen vaadittujen taitojen opettamista. (Keränen & Penttinen 2007, 1-3; Kilpiö 2003, 21.)

Opetuskäytössä verkossa opettaminen ja oppiminen voi saada erilaisia ulottuvuuksia riippuen siitä, kuinka suuri osa opetuksesta tosiasiaassa tapahtuu verkossa. Seuraavalla sivulla oleva nelikenttä (kuvio 1) kuvaa eri ulottuvuuksien avulla verkko-opetuksen erilaisia rooleja. Yhtäältä verkkokurssi voi olla valmis tuote, joka laitetaan verkkoon oppijoiden saataville. Toisaalta verkkokurssi voi toimia oppimisen prosessin tukena ja edesauttaa muun muassa vuorovaikutusta. Toiset kaksi nelikentän ulottuvuutta kuvaavat sitä, toimiiko opetus pelkästään verkossa vai onko verkko osa muita opetuksen muotoja, kuten lähiopetusta. Nelikentän lohkoissa A on kyse puhtaasti verkkoon tarkoitettua opetusmateriaalista, opetustuotteesta, joka verkon kautta jaetaan opiskelijoille. Lohko B puolestaan kuvaa sellaista opetusmateriaalia, jota käytetään muiden opetusmuotojen yhteydessä ja tukena. Tällöin opettaja esimerkiksi jakaa luento- ja oheismateriaalia verkon välityksellä opetuksen silti tapahtuessa lähiopetuksena. Ominaisista lohkoille A ja B on kaikille yhteiset sisällöt sekä yksisuuntainen tiedon lähetys.

Nelikentän lohkoissa C ja D näkökulma muuttuu: verkkoa ei käsitellä pelkästään opetusmateriaalin jakelukanavana vaan se on myös paikka, jossa tuotetaan vuorovaikutusta ja ylläpidetään yhteistä oppimisprosessia. Lohko C pitää sisällään ajatuksen siitä, että verkossa käydään opetus- ja palautekeskusteluja, tehdään tehtäviä ja ryhmätöitä sekä saadaan ohjaus- ja tutorointitukea. Tämä tapahtuu kuitenkin muun lähiopetuksen rinnalla, ei yksinomaan verkossa. Viimeisenä lohko D kuvaa opetuksen siirtymistä kokonaisuudessaan verkkoon ilman muita rinnalla toimivia opetusmuotoja. Pääasiaksi nousee tällöin jaettu asiantuntijuus, yhdessä pohtiminen ja tiedon yhteinen konstruointi. (Hein, Ihanainen, Nieminen, 2000, 4-8; Kilpiö 2003, 22-23.)



Kuvio 1. Virtuaalisen opetuksen nelikenttä (Hein, Ihanainen, Nieminen 2000, 4-8)

Kokonaisuudessaan verkko-oppimisen käsite on siis hyvin laaja. Siihen kuuluu kirjava joukko erilaisia oppimis- ja opetustilanteita, jotka käyttävät internetiä hyväkseen. Korkeakouluissa se nähdään usein keinona koulutuksen monimuotoistamiseksi. Verkko-oppimista on niin internetissä tapahtuva tiedonhaku ja tehtävien palauttaminen sähköpostilla kuin myös verkkoseminaarit eli webinaarit. Verkko-oppimista ja opiskelua voidaan käyttää hyväksi myös luokkatilanteessa opettajan ohjauksessa, jolloin ainoastaan oppimateriaalit ovat netissä, mutta itse opiskelu tapahtuu lähiopetuksessa. Ja toki verkko-opetukseen kuuluvat myös itsenäisesti opiskeltavat verkkokurssit. Verkkokurssi on tätä käyttötarkoitusta varten valmistetun oppimisalustan – kuten tässä kehittämishankkeessamme käyttämämme moodlen – avulla verkossa toteutettava opinto- tai koulutuksellinen kokonaisuus, jolla on määritelty tavoite, sisältö, laajuus ja arviointi.

Verkkokurssi muodostuu oppimisalustalla olevasta oppimateriaalista, tehtävistä sekä opettajan ja opiskelijoiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opettaja eli tutor siis vastaa verkkokurssin järjestämisestä ja aihealueista. Kaikille verkko-oppimisalustoille tyypillisiä ominaisuuksia ovat muun muassa verkkokurssin tehtävien ja testien toteutus,

aineiston ja tiedostojen sekä opiskelijoiden käyttäjätunnusten ja -profiilien hallinta. Yleisiin toimintoihin kuuluu myös arvioinnin ja palautteen sekä kouluttajan ja opiskelijoiden välisen tiedottamisen ja viestinnän toteuttaminen verkossa. Viimein verkko-oppimisalustoilla toteutetaan verkkokurssien ja sen varmuuskopioiden sekä opiskelijan omien tiedostojen hallinta. (Keränen & Penttinen 2007, 19, 30-31; Kilpiö 2003, 21.)

Verkko-oppimisen ja -pedagogiikan kehittymisen sekä kertyneen kokemuksen myötä on siirrytty aiemmasta tekniikan ja teknillisen välineistön painotuksesta kohti inhimillisempää lähestymistapaa. Tavoitteena on tieto- ja viestintätekniiikan tarkoituksenmukainen käyttö, eri toimijoiden tarpeiden ja toiveiden huomioiminen sekä ihmisen ja tekniikan mahdollisimman tasapainoinen suhde opetus-opiskelu- ja oppimisprosesseissa. Myös vuorovaikutuksen toteutumisella verkossa nähdään olevan huomattava merkitys onnistuneen oppimiskokemuksen edesauttajana. Verkko-opetuksen ja lähiopetuksen kenties huomattavin ero on siinä, että lähiopetuksessa opettaja suunnittelee omaa toimintaansa, kun hän verkko-opetusta suunnitellessaan ensisijassa miettii, miten opiskelijan on toimittava.

Verkossa kuten perinteisessäkin opetuksessa didaktiikka pyrkii oppina opetuksesta löytämään opetuksen ja oppimisprosessin lainmukaisuudet sekä rakentamaan niistä kokonaisvaltaisen opetuksen prosessikuvauksen ja teorian. Oppialana didaktiikka jaetaan kahtia: opetussuunnitelmaoppiin, joka käsittelee sitä, mitä opetetaan sekä opetusmenetelmäoppiin, jonka kiinnostuksen kohteena on opetuksen toteuttaminen, eli se, miten opetetaan. Verkko-opetusta suunniteltaessa ja toteutettaessa opetuksen didaktiselle suunnittelulle ja toteutukselle asetetaan opetuksen toimintaympäristöstä, verkosta, johtuvia erityisvaatimuksia. Käymme seuraavaksi läpi joitakin näistä vaatimuksista. (Keränen & Penttinen 2007, 138; Kilpiö 2003, 21; Lehtinen 1997, 5-11; Siikavuo 2002, 8-9.)

Verkko-oppiminen, kuten oppiminen yleensäkin, liittyy hyvin erilaisiin tilanteisiin. Virtuaalinen työskentely edellyttää teknistä osaamista ja sovittuja käytäntöjä, muutoin työskentely ei eroa kovinkaan paljon samassa tilassa tapahtuvasta työskentelystä. Verkkopedagogiikan ja verkko-oppimisen sekä virtuaalisuuden käsitteeseen liittyykin virtuaalisten toimintojen käsite, asioiden tekeminen ja oppimisprosessin toteutuminen

ilman fyysistä oppimisympäristöä tai oppijan läsnäoloa opetustilanteessa. Tietoverkko-opetus asettaa omat haasteensa didaktiikalle: vaikka onkin tärkeää oppia käyttämään tietokonetta työvälineenä, on vielä tärkeämpää oppia ajattelemaan, ratkaisemaan ongelmia, tekemään päätöksiä ja olemaan vuorovaikutuksessa näiden välineiden avulla.

Oppimisprosessissa opettajan ensisijaisena tavoitteena on saada oppija toimimaan päämäärähakuisesti. Ensiarvoisen tärkeää on, että oppija on hyvin motivoitunut oppimisprosessin kaikissa vaiheissa, hänen on tiedostettava oppimisensa tavoitteet. Opettajan tärkein tehtävä onkin selkeästi esittää opiskelijalle, mitä odotuksia oppimisprosessille asetetaan. Näin vältetään oppijan epävarmuus oppimisprosessin tavoitteista, hänen motivoitumisensa työn suorittamiseen paranee ja oppija on päämäärähakuisempi. Tavoitteellinen opetus perustuu ennalta laadittuun opetussuunnitelmaan. Opettaja vaikuttaa niihin menetelmiin ja sisältöihin, joilla oppimisprosessi etenee. Pyritään luomaan sellainen oppimisympäristö, jossa oppiminen on kokonaisvaltaista, kokemuksellista ja elämyksellistä ja jossa itse tekemällä oppiminen on mahdollista. (Keränen & Penttinen 2007, 19, 24; Kiviniemi 2002, 21; Rice 2006, 5-6; Siikavuo 2002, 9-12.)

Oman hankkeemme puitteissa siis on kyse puhtaasti verkossa toimivasta kurssista: asia-alueiden opiskelu tapahtuu verkossa opiskelijoiden suorittaessa kurssiin liittyviä tehtäviä itsenäisesti ja oman aikataulunsa mukaisesti. Oppimisprosessin ohella myös palautteenanto ja ohjaus tapahtuvat verkossa. Näin lähiopetukseen perinteisesti kuuluva suullinen vuorovaikutus tapahtuu verkkokurssilla käytännössä kokonaisuudessaan kirjoitetussa muodossa. Verkossa toimijat – opiskelijat ja opettajat kokevat toisensa tekstinä, heidän olemuksensa muodostuu kirjoitettuna ja luettuna tekstinä, ilman mahdollisuutta käyttää kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen sosiaalisia vihjeitä. Tämä osaltaan asettaa uudenlaisia haasteita opetusvuorovaikutukselle ja siten myös verkkoympäristön suunnittelulle.

Verkkoympäristössä ei lähiopetukselle tyypillinen dynaaminen ja nopea vuorovaikutus ole mahdollista, toisaalta kuitenkin verkkoviestinnän suhteellinen hitaus ja tekstimuotoinen säilyvyys mahdollistavat esimerkiksi hiljaisempien opiskelijoiden mahdollisuuksia ilmaista ajatuksiaan. Viestien säilyvyys kirjallisessa muodossa mahdollistaa

niihin palaamisen jälkikäteen, jopa pitkänkin ajan kuluttua. Vuorovaikutuksen välineitä verkko-opetuksessa ovat muun muassa tiedottaminen, harjoitusten ohjaus ja palautteen anto, verkkotehtävät ja vapaamuotoinen keskustelu sekä verkossa toteutetut ryhmätyöt. (Keränen & Penttinen 2007, 35; Kilpiö 2003, 23-24; Lintula 1999, 244-245.)

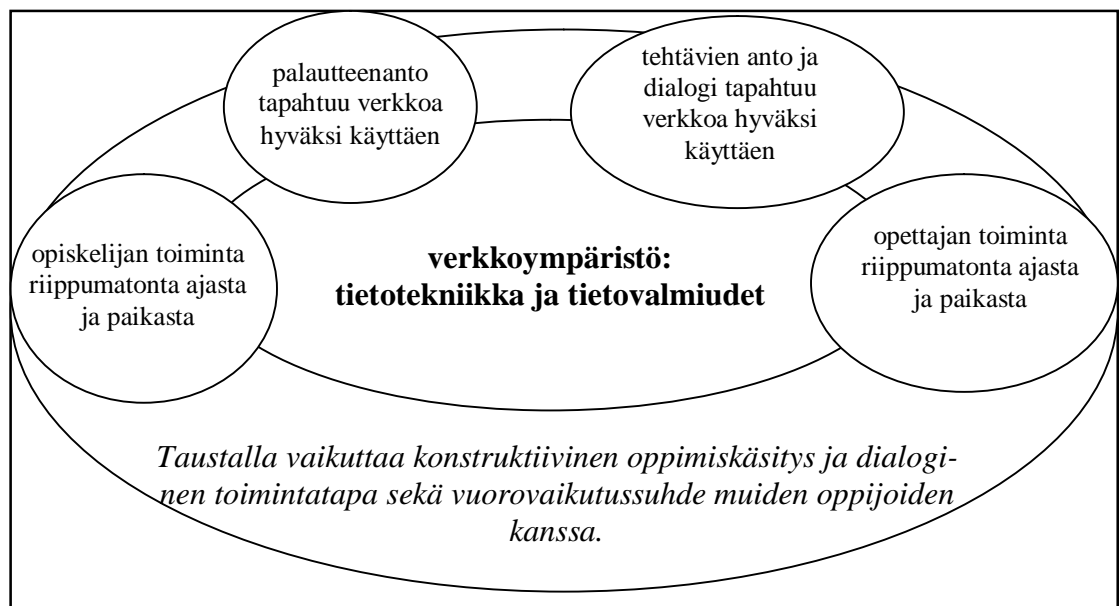
Oman hankekurssimme puitteissa vuorovaikutus toteutuu pitkälti yksittäisen opiskelijan ja opettajan välisenä vuorovaikutuksena. Kurssin suorittaminen tapahtuu täysin opiskelijan henkilökohtaisen aikataulun mukaan, vaikka onkin väitetty että aikataulutettu kurssi tuottaa parempia oppimistuloksia kuin aikatauluista vapaa kurssi (Manninen & Matikainen 2000). Opiskelijoiden on tarkoitus suorittaa kurssi jo lähtömaassa, ennen kuin hänen opiskeluvaihtojaksonsa alkaa Suomessa. Seurauksena on se, etteivät kurssia suorittavat yksittäiset opiskelijat välttämättä suorita kurssia samanaikaisesti. Täten ei varsinaisen opiskelijoiden ryhmäytyminen kuulunut niihin tavoitteisiin, joita kurssin puitteissa vuorovaikutuksen suhteen voidaan toteuttaa.

Tavoitteena kurssia suunnitellessamme oli silti mahdollisuuksien mukaan toteuttaa dialogista toimintatapaa sekä mahdollistaa vuorovaikutussuhteen syntyminen muiden oppijoiden kanssa. Pyrittiin löytämään erilaisia vaihtelevia ja vaihtoehtoisia keinoja antaa ja saada palautetta sekä myös tietyllä tasolla mahdollistaa vuorovaikutusta kurssin jo suorittaneiden opiskelijoiden ja parhaillaan suorittavien opiskelijoiden kesken. (Vrt. Manninen & Pesonen 2000, 72; Siikavuo 2002, 16-18.) Tällainen vuorovaikutus tehtiin mahdolliseksi siten, että kurssialustalla on sellaisia tiloja, joihin opiskelijat saavat jättää viestejä joko tuleville tai mahdollisesti samaan aikaan kurssia suorittaville opiskelijoille.

2.2 Oppimisprosessi virtuaalisessa oppimisympäristössä

Virtuaalinen oppimisympäristö, joka toteutetaan internetiä ja verkkoteknologiaa hyödyntäen, mahdollistaa – toisin kuin perinteinen lähiopetus – opiskelijan ja opettajan ajasta ja paikasta riippumattoman toiminnan. Toisaalta vaatimuksena on se, että tarvittava teknologia on käytettävissä. Tehtävien työstäminen ja palautteiden anto sekä dialogi tapahtuvat verkkoa hyväksi käyttäen. Oikein käytettynä verkkopohjainen op-

pimisympäristö mahdollistaa oppimisympäristön optimaalisen avoimuuden ja ratkaisee useita käytännön didaktisia dilemmoja. Virtuaalinen oppimisympäristö voi samanaikaisesti olla sekä informaatiovarasto (ja myös kalvopankki) että oppimisympäristörakenne. Se voi toimia myös virtuaaliluokkana ja edesauttaa siten opiskelijoiden keskinäistä verkostoitumista. Alla oleva kuvio (kuvio 2) summaa virtuaalisen oppimisympäristön erilaisia ulottuvuuksia. (Manninen & Matikainen 2000, 39; Siikavuo 2002, 16-17.)



Kuvio 2. Virtuaalinen oppimisympäristö (Siikavuo 2002, 16, mukaillen)

Verkko-opetuksen etuina voidaan nähdä sen mahdollistama vaihtoehtoinen ja yksilöllinen tapa opiskella oma aikataulun mukaan. Tällöin verkko-opetuksella voidaan saavuttaa sellaisia kohderyhmiä, joilla ei mahdollisuuksia osallistua tavanomaiseen opetukseen. Paitsi että verkkokurssi voi hyvin järjestettynä taata taloudellista ja tehokasta koulutusta, se myös mahdollistaa ajan tasalla olevan tiedon ja korkeatasoisen materiaalin sekä luo mahdollisuuksia kansainvälisen materiaalin käyttöön ja kansainväliseen yhteistyöhön – kuten tämän hanketyön puitteissa toteutettu kurssi osoittaa. Myös se, että virtuaalikurssin avulla oppimisprosessi on toteutettavissa jossain määrin paikasta riippumatta, on ehdoton etu, sillä kurssi suorittajat eivät vielä fyysisesti Suomessa. Kurssi toimii nimenomaan virtuaalitasoisen ensiaskeleena vaihto-opiskelujaksolle Suomeen. (vrt. Siikavuo 2002, 18.)

Verkkokurssimme suunnittelun taustalla vaikuttaa konstruktiiivinen oppimiskäsitys: aikuisten verkko-opettaminen nähdään prosessikeskeisenä ja oppiminen ongelmanratkaisuna. Oppiminen perustuu oppijan ajankohtaisiin tarpeisiin ja kiinnostuksiin, ja ne toimivat myös koulutus suunnittelun lähtökohtana. Oppimisprosessi nähdään keskeisen tärkeänä elementtinä, ja sen peruseriaatteena on käsitys aikuisesta itseohjautuvana oppijana, joka kantaa itse vastuun oppimisestaan. Tietoverkko-opetuksen keskeisiä yleisvaatimuksia onkin opiskelun prosessikeskeisyys, opiskelijoiden itseohjautuvuus, innovatiivisuus ja vastuullisuus. (Manninen & Pesonen 2000, 72; Siikavuo 2002, 16-18.)

Verkossa, kuten perinteisessä lähiopetuksessakin opiskelu jakautuu pääsääntöisesti neljään vaiheeseen: kurssin johdanto- tai aloitusvaiheeseen ja siihen liittyvään ryhmäyttämiseen, tiedon rakentamiseen kurssin aikana sekä kurssilla tapahtuneeseen oppimisen ja oppimistulosten arviointiin (Keränen & Penttinen 2007, 138-140). Toteuttamalla kurssilla kurssin aloitusvaiheeseen kuuluu opiskelijoiden kirjautuminen kurssille ja kurssiin tutustuminen. Tässä yhteydessä opiskelijoille selvitetään, miten kurssilla toimitaan. Erityisen tärkeää tässä alkuvaiheessa on, että ohjeistus on riittävän selkeä, jotta motivoituminen ja aktiivinen opiskelu lähtevät käyntiin. Ryhmäytyminen sitä vastoin ei kuulu kurssimme tavoitteisiin, sillä opiskelijat suorittavat kurssia toisistaan riippumatta ja oman henkilökohtaisen aikataulunsa mukaisesti.

Tiedon rakentuminen ei verkkokurssilla, kuten muussakaan opetuksessa tapahdu automaattisesti; verkkokurssin oppimateriaalin muuttuminen opiskelijan tiedoksi edellyttää aina opiskelijan aktiivisuutta. Hänen on käytävä läpi oppimateriaalit ja tehtävä annetut tehtävät. Verkkokurssit ja oppimisalusta tukevatkin konstruktiiivista oppimiskäsitystä: opiskelija rakentaa aktiivisesti uutta tietoa opettajan ohjauksessa. Verkkokurssille sopivat erityisen hyvin tiedonhakutehtävät, joissa tehtävänanto ohjaa opiskelijaa hankkimaan tietoa jostain aiheesta käyttäen hyväkseen esimerkiksi internetlinkkejä. Tiedonhakutehtävien kautta opiskelija käy läpi ne asiat, jotka liittyvät aiheeseen. Kysymykset antavat hänelle tekemistä ja hyvän syyn käydä materiaali läpi.

Vaarana tosin on, että opiskelija turvautuu ”leikkaa ja liitä” -strategiaan. Tämäntyyppisiä tehtäviä kannattaakin siksi käyttää vain kurssin tai tehtäväosion alussa, jolloin opiskelu käynnistyy sekä aihe ja oppimateriaalit tulevat tutuiksi. Kurssin edetessä

kannattaa ottaa käyttöön tiedon soveltamista edellyttäviä tehtäviä. Erilaiset esimerkit todellisista tilanteista ja niihin liittyvien ongelmien ratkaiseminen sopivat verkkokursseille. Esimerkiksi lähdeaineiston (internetlinkkien hyödyntäminen) perusteella ratkotaan kysymys- tai ongelmatilanteita. Tehtäviin ei välttämättä ole yhtä oikeaa vastausta, ongelmien selvittäminen on pikemminkin oma prosessinsa, jonka aikana opiskelija hankkii lisätietoa ja siten syventää osaamistaan. (Keränen & Penttinen 2007, 139-140.)

Verkkokurssin tehtäviä suunniteltaessa pyrimme toteuttamaan mahdollisimman monimuotoisia tehtävätyyppejä ja siten tekemään kurssista vaihtelevan ja oppimiskokonaisuutena aktivoivan kokonaisuuden. Opiskelijoiden tehtävänä on kurssin asiakokonaisuuksiin liittyvien internetlinkkien avulla ratkaista erityyppisiä tehtäviä ja vastata erilaisiin kysymyskokonaisuuksiin. Kurssin puitteissa toteutettuja tehtävätyyppejä ovat oikein/väärin tehtävät sekä monivalintatehtävät, joiden yhteydessä on mahdollista palautteessa antaa kysymykseen liittyvää lisätietoa. Yksisanaiset sanalliset tehtävät ja aukkotehtävät tai aukkotekstitehtävät, joissa vastaus joko kirjoitetaan aukkoon tai valitaan useista vaihtoehdoista, on toteutettu niin, että tehtävän tarkastamisen on mahdollista välittömästi vastaamisen jälkeen. Kysymykset on näissä tehtävissä muotoilu niin, että vastaus annetaan perusmuodossa ja ohjelma hyväksyy sekä isoilla että pienillä kirjaimilla annetut vastaukset. Kolmannen tehtäväkokonaisuuden muodostavat laajemmat kysymykset, joihin vastaus annetaan palauttamalla pidempi teksti liitetiedostona tai HTML-editorilla. (Vrt. Keränen & Penttinen 2007, 42, 47-54.)

Oppimistulosten arvioinnin kannalta on tärkeää, että palautteen antaminen onnistuu, ei ainoastaan kurssin lopussa vaan myös sen aikana, sillä tämä auttaa opiskelijaa arvioimaan omaa etenemistään. Arviointi voi toteutua myös oppimispäiväkirjan muodossa toteutuvana itsearviointina. Toinen tapa tuottaa etenkin itsearviointia ovat opettajan kehotukset esittää itselleen kysymyksiä siitä, mitä asioita opiskelija on kurssilla oppinut ja mikä on vielä jäänyt epäselväksi, sekä missä aihepiireissä opiskelija toivoisi lisäohjausta. Myös oppimisalustalla kurssin suorittaneilta opiskelijoilta kerättävä palaute aktivoi opiskelijoita paitsi arvioimaan kurssia myös reflektoimaan omaa oppimistaan (Vrt. Keränen & Penttinen 2007, 140).

2.3 Opettajan rooli virtuaalisessa oppimisympäristössä

Opettaja toimii verkko-opetuksessa taustalla, ohjaajan roolissa. Tutorin tehtävänä on mahdollistaa opiskelijoiden kirjautuminen kurssille ja siten kurssin aloittaminen. Hän lähettää opiskelijoille sähköpostilla tai mahdollisesti kirjeitse aloitusviestin. Viestissä opiskelija saa kurssin aloittamiseen tarvittavat tiedot ja toimintaohjeet, kuten käyttäjätunnuksen ja salasanan, sekä oppimisalustan verkko-osoitteen ja kurssin nimen. Aloitusviesti pitää sisällään myös ohjeistuksia opiskelua varten, lyhyen kurssikuvauksen sekä neuvoja, mistä mahdollisesti esiintyviin tietoteknisiin ongelmiin saa apua.

Oppimisprosessissa opettajan tehtäväksi jää lähinnä prosessin ohjaaminen, opiskelun helpottaminen ja oppisisältöjen tuottaminen, mutta ei niinkään oppisisältöjen välittäminen. Opettaja vaikuttaa myös luomalla positiivista, oppimista edistävää ilmapiiriä, jolla puolestaan on merkittävä rooli prosessissa. Oppimisilmapiiri nähdään kaksitasoisena muuttujana, joka muodostuu ensinnäkin fyysisestä komponentista, siitä teknisestä välineistöstä, joka on verkko-oppimisen edellytys sekä toisaalta sosiaalisista tekijöistä, joihin kuuluu mm. oppimisen aiheuttama mielihyvän tunne. (Keränen & Penttinen 2007, 143; Siikavuo 2002, 18.)

Tietoverkko-opetuksen perustumiseen opiskelijan itseohjautuvuuden lähes täydelliseen hyväksikäyttöön liittyy samalla verkko-oppimisen keskeinen problematiikka. Kun oppiminen edellyttää oppijalta kokonaisvaltaisia valmiuksia hallita omaa oppimistaan ja oppimisprosessiaan, muodostaa omatoimisen oppimisen onnistuminen samalla yhden oppimisprosessin onnistumisen avainkysymyksistä. Tämän vuoksi myös verkkokurssien suunnittelulla sekä didaktisten periaatteiden hyödyntämisellä on erityisen tärkeä merkitys. Koska opiskelijan on oppimisprosessissa tultava toimeen ilman opettajan fyysistä läsnäoloa, on kurssi ja opiskeluprosessi suunniteltava varsin tarkkaan. Tämä muodostaakin verkkopedagogiikan keskeisen haasteen. (Koli & Silander 2002, 19; Siikavuo 2002, 17.)

Huolimatta siitä lähtökohdasta, että opiskelijoiden katsotaan selkeästi ja monipuolisesti toteutettua verkkokurssia suorittaessaan kykenevän itseohjautuvaan ja motivoituneeseen opiskeluun, ei opettajan tai ohjaajan roolia myöskään verkko-opetuksessa tule aliarvioida. Päinvastoin korostetaan jopa, että verkko-opetuksessa opettajan ja

ohjauksen tarve pikemmin kasvaa kuin pienenee. Samalla opettajan roolissa korostuu ennen muuta ohjaajan rooli. Tämä liittyy tieto- ja viestintäteknikan myötä tapahtuneeseen opiskelijan aseman muuttumiseen: opiskelijoiden on enenevässä määrin oltava oman opiskelunsa suhteen aktiivisia ja itseohjautuvia, mikä puolestaan vaikuttaa opettajan roolin muuttumiseen. Opiskelijan ohjaaminen ja tukeminen korostuvat, mikä käytännössä tarkoittaa siirtymää opettajakeskeisestä opiskelijakeskeiseen oppimiseen. (Johannesen & Eide 2000; Kilpiö 2003, 25-26; Kynäslahti & Wager 1999.)

Verkko-opetuksessa opettajan työtehtävä koostuu suuresta joukosta erityyppisiä rooleja (Kuvio 3). Tokikaan ei yhden opettajan tarvitse vastata yksin kaikista opettajan rooliin liittyvistä tehtävistä. Kuvio pikemminkin hahmottaa kokonaiskuvaa kaikista niistä tehtävistä, jotka liittyvät tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvan verkossa toteutettavan opetuksen suunnitteluun, kehittämiseen ja toteutukseen. Käytännössä kuitenkin monet näistä tehtävistä jäävät ensikädessä verkkokurssia ohjaavan opettajan vastuulle. Toisaalta myös opettaja itse on usein uudessa toimintaympäristössä oppijan roolissa: uusien opetusmenetelmien käyttöönotto ja omien tieto- ja viestintäteknisten taitojen mahdolliseen riittämättömyyteen liittyvien pelkojen voittaminen vaativat myös opettajalta oppimista. (Kilpiö 2003, 26-29; Kynäslahti & Wager 1999.)

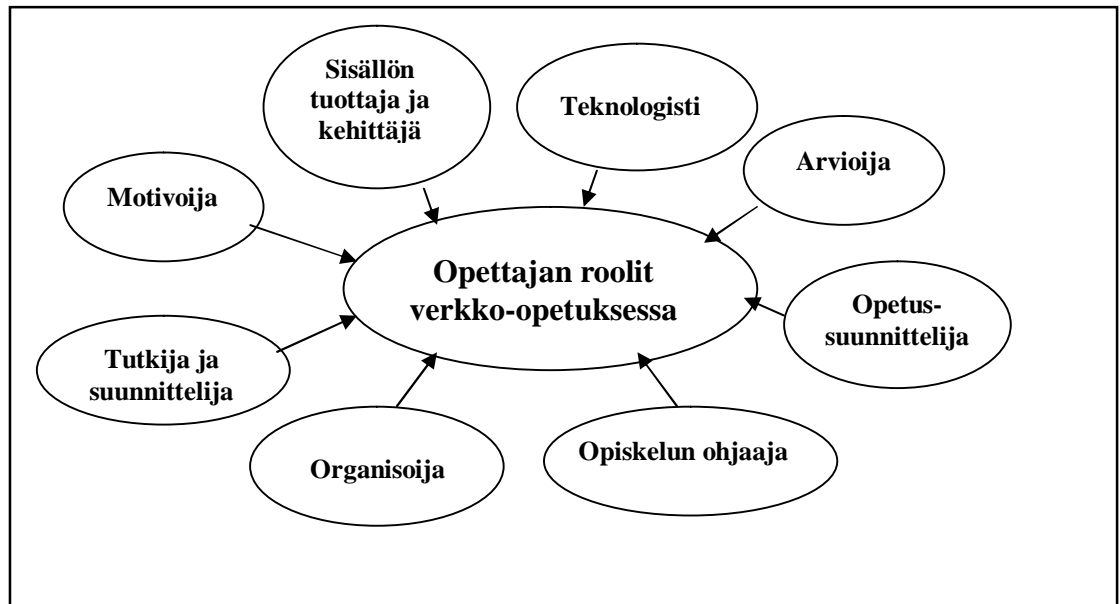
Organisoijana opettajan rooli edellyttää oppimista edistävien opetus- ja opiskelu ympäristöjen luomista. Organisointiin kuuluu paitsi opetuksen ennakkosuunnittelu ja oppimateriaalien valinta, sekä käytettävien välineiden ja sovellusten valinta. Lisäksi opettajan vastuulla ovat myös opetusjärjestelyt opetuksen ja opiskelun aikana. Organisoinnin ja suunnittelun tavoitteena on oppimisympäristö, joka edistää oppimista ja rohkaisee opiskelijoita aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Verkko-opetuksen toimivan organisoinnin kannalta kurssin suunnitteluvaihe on erityisen tärkeä ja myös aikaavievä prosessi, sillä verkko-opetusta suunnitellessaan ja laatiessaan opettaja usein luo ja jäsentää itse opittavat sisällöt. (Kilpiö 2003, 26-29; Tella, S. 2001, 13-34.)

Motivoinnin merkitys korostuu opiskelijoiden itseohjautuvuuden ylläpitämiseksi, sillä puhtaasti verkossa toteutettavaan opiskeluun ei liity lähiopiskelun konkreettisia motivaatiotekijöitä kuten kasvokkaista vuorovaikutusta. Verkko-opetuksessa vuorovaikutus opiskelijan ja opettajan välillä siirtyy tieto- ja viestintäteknikan laitteiden välittäväksi, mikä asettaa kurssin suunnittelijalle ja opettajalle uusia haasteita. Opettajalta

säännöllisesti saatu palaute ja viestit toimivat opiskelijoille merkinä opettajan panostuksesta. Lisäksi opettajan antamalla henkilökohtaisella palautteella on huomattava merkitys opiskelumotivaation kannalta. Toimivalla viestinnällä ja opettajan viestijänroolilla onkin verkko-opetuksessa jopa huomattavampi merkitys kuin perinteisessä lähiopetuksessa. Koska opiskelija ei kurssia suorittaessaan voi kasvotusten selvittää epäselvyyksiä, tulee verkkokurssin ohjeistuksen olla riittävän selkeää, jotta opiskelija tietää, mitä häneltä odotetaan.

Opettajan roolia merkittävämpään asemaan verkko-opetuksessa nousee ohjaajan, tutorin rooli: opettaja toimii verkossa pikemminkin opiskelijoiden tukijana kuin tiedon jakajana. Tutorina opettaja voi toimia tukien verkossa tapahtuvaa opiskelijoiden välisiä vuorovaikutusta tai toisaalta ohjaus voi keskittyä opiskelun sisältöihin ja tehtäviin sekä myös mahdollisiin teknisiin ongelmiin. Osaltaan ohjaus liittyy myös opiskelijoiden ohjaamiseen oikeiden tiedonlähteiden äärelle, siihen miten internetistä saatavaa tietoa käytetään ja miten triviaali tai jopa virheellinen tieto erotetaan relevantista ja luotettavasta informaatiosta. Ohjaaja pyrkii kannustamaan opiskelijoita omaaloitteisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvaan vastuullisuuteen opiskellessaan verkossa. Hän antaa opiskelijoille ohjausta opiskeluun liittyvissä pulmatilanteissa ja tukee opiskelijoita. (Kilpiö 2003, 26-29; Tella, S. 2001, 13-34.)

Oppimisprosessin johtajana ja opetussuunnittelijana verkko-opettaja määrittää ne säännöt, joiden puitteissa verkko-opetus toteutuu. Hän myös hoitaa oppimisprosessin käynnistämisen ja ohjaa kommunikointia: tiedottaa aikataulusta sekä arviointiperusteista ja -menetelmistä. Arvioijan roolissa opettaja puolestaan arvioi oppimisen tuloksia sekä hoitaa kurssisuorituksiin liittyviä hallinnollisia seikkoja. Tutkijan, suunnittelijan ja sisällönkehittäjän roolissa hän arvioi oppimateriaalien tehokkuutta ja opiskelijoiden oppimiskokemuksia sekä suunnittelee ja muokkaa verkko-opetusmateriaaleja ja kurssin sisältöä. Suunnittelijan vastuulla on myös verkkokurssin aikataulu ja menetelmät erilaisten tehtävien arvioimiseksi. Teknologistina opettajan tulee tuntee käyttämänsä verkkoteknologian mahdollisuudet, mutta myös sen asettamat rajoitukset. Keskeinen merkitys on sillä, että valittu teknologia tukee oppimistehtäviä mahdollisimman hyvin. Hän myös valmistelee tarvittavia teknisiä työkaluja ja tuntee tekijänoikeusasiat. (Kilpiö 2003, 26-29; Tella, S. 2001, 13-34.)



Kuvio 3. Opettajan roolit verkko-opetuksessa (Kilpiö 2003, 29, mukailten).

Verkko-oppimisprosessin suunnittelu siis asettaa uusia haasteita; tavoitteena kuitenkin kuten perinteisessäkin opetuksessa, oppijalle mielekkään opetuskokemuksen aikaansaaminen (Kiviniemi 2002, 21; Siikavuo 2002, 8). Pyrkimyksenämme olikin virtuaalikurssia suunnitellessamme löytää mahdollisimman vaihtelevia ja monipuolisia keinoja välittää opiskelijoille opittavia asiasisältöjä sekä aktivoida oppimisprosessia.

2.4 Oppijan rooli verkko-opetuksessa

Keskitymme kehittämishankkeessamme lähinnä opettajan ja tutorin tehtäviin verkkokurssin toteutuksessa. Pääasiallinen peruste tälle painopisteen valinnalle on se, että kurssia ei ollut mahdollista toteuttaa käytännössä kehittämishankkeen aikana. Hankkeen päättyessä kurssia ovat kokeilleet ainoastaan eräät saksan kieltä taitavat tuttavamme. Emme siis ole kyenneet keräämään palautetta kurssin suorittaneilta Suomeen saapuvilta vaihto-opiskelijoilta tai harjoittelijoilta. Tältä osin kehittämishankkeemme jatkuu vielä opettajankoulutuksen päätyttyä.

Keskeistä oppijan tai opiskelijan roolissa verkko-opetuksessa on, kuten aiemmin mainitsimme, omatoimisuus ja aktiivisuus. Perinteisesti verkkokurssin aloitukseen liitty-

vät ohjauksen tarpeet ja mahdolliset ongelmat liittyvät tekniikkaan, jonka käyttö kuitenkin opitaan yleensä hyvin nopeasti (Syrjäkari 2007, 210). Jos opiskelijalla ei ole kokemusta käytetyn tai minkään muunkaan oppimisalusta käytöstä, hän tarvitsee ohjausta kyetäkseen aloittamaan opiskelun.

Teknisten seikkojen lisäksi opiskelija, etenkin lähiopetukseen tottunut, saattaa tarvita tietoa siitä mitkä ovat opettajan rooli ja tehtävät verkkokurssilla. Opiskelijat voivat odottaa opettajalta aktiivisempaa otetta ja vahvempaa läsnäoloa, kuin mitä käytännössä tapahtuu (Matikainen 2003, 124–129). Jotta pettymyksiltä vältyttäisiin, on opettajan rooli kuvattava mielellään sekä opiskelijoille lähetettävässä aloituskirjeessä, että oppimisalustalla aina saatavilla olevassa kurssin kuvauksessa.

3 AIHEVALINNASTA HANKESUUNNITELMAAN

Aihevalintamme sai ensimmäisen kimmokkeensa opetusharjoittelun yhteydessä kansainvälisen toiminnan koordinaattorina toimivan Tarja Haukijärven kanssa käytyjen keskustelujen myötä. Suomea, suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä opiskelua ja työmahdollisuuksia esittelevälle, nimenomaan saksankielisistä maista suomalaisiin korkeakouluihin ja yliopistoihin tuleville vaihto-opiskelijoille suunnatulle kurssille vaikutti olevan tilausta. Lisäksi aihe tuntui meistä molemmista kiehtovalta ja haastavalta. Myös ajatus valmistella Suomea ja opiskelua suomalaisessa ja tamperelaisissa korkeakouluissa käsittelevä tietopaketti saapuvia vaihto-opiskelijoita varten vaikutti mielekkäältä. Tampereen ammattikorkeakoulun eEDU²-tuen tarjoama moodlekurssi auttoi suunnittelutyössä alkuun.

Tarja Haukijärven kanssa käytyjen keskustelujen lisäksi haastattelimme hankkeen alkuvaiheissa Tampereen ammattikorkeakoululla vaihto-opiskelijoiden kanssa toimivia opettajia. Pyrkimyksenämme oli kartoittaa sellaisia osa-alueita, joiden yhteydessä oli huomattu vaihto-opiskelijoilla olevan hankaluuksia tai ongelmia. Näin kurssi parhaiten edesauttaisi saksankielisestä kulttuuripiiristä Suomeen tulevien opiskelijoiden integroitumista. Saksalaisten vaihto-opiskelijoiden kanssa toimivalta Claudia Daemsilta saimme arvokasta kokemusta ja tietoa kurssin suunnittelua varten. Suurin ero korkea-

kouluopiskelussa Suomen ja Saksan välillä on hänen mielestään siinä, että henkilökohtainen suhde opetushenkilökunnan ja opiskelijoiden välillä on huomattavasti läheisempi kuin Saksassa. Yksinomaan suomalaiseen tapaan sinutella saattaa siihen tottumattoman olla oudokseltaan vaikea tottua. Osaltaan tästä läheisestä opiskelija-opettaja-kontaktista johtuu Daemsin mukaan myös se, että opiskelijoilta Suomessa odotetaan suurempaa itsenäisyyttä opintojensa eteenpäinviemisessä kuin Saksassa. Tähän seikkaan on hänen mukaansa saksalaisen opiskelijan ensin totuttauduttava. Kokonaisuudessaan Daems on sitä mieltä, että opiskelijajärjestöt ja -tutorit huolehtivat vaihto-opiskelijoista erittäin hyvin, millä myös on huomattava merkitys vaihto-opiskelun onnistumisen kannalta Suomessa.

Pyrkiessään luomaan kontakteja suomalaisiin opiskelijoihin vaihto-opiskelijoiden on Daemsin mielestä hyvä olla etukäteen varautunut suomalaisten suurempaan ja kursailemattomampaan tyyliin, joka siihen varautumattomasta keskieuropalaisesta saattaa vaikuttaa epäkohteliaalta. Toisaalta saattaa suomalainen opiskelija ymmärtää puhtaasti kohteliaisuusfraaseina käytetyt sanonnat kuten ”Wie geht’s dir” todelliseksi kysymykseksi ja alkaa vaihto-opiskelijan yllätykseksi kertoa laveasti edellisviikkoisesta flunssanpoikasestaan tai nyrjähtäneestä nilkastaan. Suomalaisopiskelijoiden saksan kielen taitoa ei vaihto-opiskelijoiden myöskään tule aliarvioida: jos suomalaisopiskelija sanoo puhuvansa ”Ein bisschen Deutsch”, voi hänen kanssaan Daemsin mukaan hyvinkin käydä pitkiä keskusteluja saksaksi. Onkin hyvä etukäteen varautua kertomaan suomalaisille opiskelijoille oman maansa yhteiskunnasta, opiskelujärjestelmästä ja myös historiasta. Samoin se, että yllättävän moni suomalainen ymmärtää saksaksi käytyjä keskusteluja, on vaihto-opiskelijoiden hyvä muistaa.

Myös joka päivästä opiskelijaelämää varten Claudia Daemsilla oli arvokkaita neuvoja. Hän korosti osin suomen kielen taidon välttämättömyyttä, jos aikoo asua tai työskennellä maassa pidempään. Samalla hän ehdotti virtuaalikurssin linkittämistä Tampereen ammattikorkeakoulun suomen kielen moodlessa toteutettuun kurssiin. Hän kuitenkin muistutti, että jokapäiväisissä toimissa – kuten ostoksilla käynnissä – voi aluksi tukeutua ruotsin kieleen, jonka avulla ostoksista voi selviytyä paljon helpommin.

3.1 Hankesuunnitelma

Opetuksen kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittämishankkeen puitteissa suunnitella ja toteuttaa moodle-oppimisympäristöön neljästä viiteen opintopisteen laajuinen virtuaalikurssi saksankielisistä maista Suomeen tuleville vaihto-opiskelijoille. Suunniteltavan kurssin tavoitteena oli jo ennen opiskeluvaihto- tai harjoittelujakson alkua tutustuttaa opiskelijoita Suomeen, suomalaiseen yhteiskuntaan, sosiaali- ja koulutusjärjestelmään, elinkeino- ja työelämään sekä kulttuuriin ja historiaan. Kurssin ajatuksena on antaa mahdollisimman monipuolinen kuva suomalaisesta yhteiskunnasta ja siten myös herättää vaihto-opiskelijoiden omaa uteliaisuutta itse laajentaa käsitystään ja tuntemustaan Suomesta. Tarkoituksena oli toteuttaa sellainen kurssi, jonka vaihto-opiskelijat voisivat suorittaa verkko-opintoina jo ennen opiskelijavaihdon alkua. Tällöin heidän olisi helpompi sopeutua Suomeen ja siten paremmin hyötyä opinto- tai harjoittelujaksostaan täällä.

Hankkeen toteuttamissuunnitelmaan kuului suunnitteella ja valmistella virtuaalikurssi Tampereen yliopiston moodle-oppimisympäristöön, josta se olisi mahdollista siirtää myös Tampereen ammattikorkeakoulun sekä Teknillisen yliopiston moodle-oppimisympäristöihin. Kurssia on tarkoitus tarjota Tampereen Unipol-yhteistyön puitteissa myös muille Tampereella sekä mahdollisesti myös muualla Suomessa toimiville korkeakouluille, jolloin virtuaalikurssista voisi olla hyötyä jopa kaikille saksankielisistä maista Suomeen tuleville vaihto-opiskelijoille. Aikataulullisena tavoitteena on valmistella kurssi syksyyn 2008 mennessä, jolloin se olisi ensimmäisten vaihto-opiskelijoiden käytettävissä vuodesta 2009 lähtien. Yksikään opiskelija ei ehdi suorittaa kurssia ennen kehittämishankkeen ja tämän raportin valmistumista.

Alkuperäisessä hankesuunnitelmassa kurssi jakautui kahteen laajahkoon ja yhteen suppeampaan asiakokonaisuuteen, joita oli tarkoitus käsitellä vaihtelevin visuaalisin ja auditiivisin havainnollistamiskeinoin ja joihin ajateltiin liittää erityyppisiä verkko-tehtäviä. *Nyky-Suomen yleiskuva* – otsikon oli suunnitelman mukaan tarkoitus pitää sisällään paitsi perustietoja Suomesta, kuten esim. maatuntemusta ja väestörakennetta, myös kuvauksia nykysuomalaisesta yhteiskunnasta, sen poliittisesta, sosiaali- ja koulutusjärjestelmästä sekä elämisestä nyky-Suomessa. *Suomalaisuuden lähteillä* -

otsikon alla puolestaan suunniteltiin käsiteltäväksi Suomen historiaa ja kulttuuria. Kolmannen suppeamman otsikon alla oli tarkoitus käsitellä lyhyesti suomen kieltä, kielihistoriallista taustaa ja ääntämystä sekä yleisimpiä sanontoja. Jo suunnitteluvaiheessa päätettiin kurssia ja sen tehtäviä mahdollisuuksien mukaan linkittää jo olemassa oleviin saksankielisiin internetsivustoihin.

Hankkeen työnjako suunniteltiin toteutettavaksi siten, että molemmat hankkeen toteuttajat ottaisivat vastuulleen ensisijaisesti omaa asiantuntemustaan vastaavia osa-alueita, Minna Zechner sosiaali- ja koulutusjärjestelmän ja Elina Kiiskinen historiallisen kehityksen ja poliittisen järjestelmän esittelemisen. Tavoitteena oli silti yhteisesti luoda tasapainoinen kokonaisuus. Näin suomalaisen yhteiskunnan eri osa-alueista ja suomalaisuuden historiallisesta ja kulttuurisesta taustasta sekä annettaisiin aihepiireiltään mahdollisimman monipuolinen kuva, että toteutettaisiin metodisesti ja pedagogisesti vaihteleva oppimiskokonaisuus eri osa-alueisiin liittyvine erityyppisine työtehtävineen.

3.2 Opiskelijakyselyn toteuttaminen

Ennen internetkurssin toteuttamista halusimme kartoittaa nimenomaan sellaisia osa-alueita, joiden tunteminen olisi omiaan helpottamaan vaihto-opiskelijoiden integroitumista Suomeen ja heidän opintojensa mahdollisimman saumatonta käynnistymistä täällä. Jotta suunniteltu kurssi palvelisi vaihto-opiskelijoita mahdollisimman laajasti, päätimme tiedustella Suomessa tutkimushankkeen alkuvaiheissa, keväällä 2008 olleilta saksankielisiltä vaihto-opiskelijoilta, mitkä seikat mahdollisesti ovat olleet vaikeuttamassa heidän integroitumistaan Suomeen. Halusimme myös selvittää, mistä Suomeen, suomalaiseen yhteiskuntaan, opiskeluun tai muihin aihepiireihin liittyvistä seikoista he itse olisivat ennen opiskeluvaihtonsa alkua kaivanneet lisää tietoa. Näiden seikkojen kartoittamiseksi lähetimme korkeakoulun ja yliopistojen kansainvälisten opiskelijoiden kanssa toimivien yhteystahojen kautta oheisen sähköpostikyselyn Tampereen ammattikorkeakoulussa, yliopistossa ja teknillisessä yliopistossa vaihto- ja jatko-opiskelijoina toimiville saksankielisille opiskelijoille. Kysely muotoiltiin seuraavasti:

Betr. Umfrage an Austauschstudenten aus den deutschsprachigen Ländern

Hallo!

Im Rahmen eines an der Uni und der Fachhochschule Tampere zu realisierenden Internetkurses für deutschsprachige Austauschstudenten möchten wir uns mit einigen Fragen an die gegenwärtig in Tampere studierenden deutschsprachigen Austauschstudenten wenden. Mithilfe dieses Kurses hoffen wir, zukünftigen Austauschstudenten schon vor dem Beginn ihres Studienaufenthaltes wichtige Informationen vermitteln zu können und ihnen so die Integration in die finnische Gesellschaft und den reibungslosen Beginn ihres Studiums zu erleichtern. Damit der Kurs möglichst die richtigen Punkte und Fragen behandelt, möchten wir Ihnen, die bereits in Finnland ein oder mehrere Auslandssemester absolviert haben, ein paar Fragen stellen:

- 1.) Über welche Bereiche, die den finnischen Staat, die finnische Gesellschaft bzw. das Studium oder Alltagsleben in Finnland betreffen, hätten Sie bereits vor Ihrem Auslandsstudium gern mehr erfahren?
- 2.) Auf welche Probleme bzw. Schwierigkeiten sind Sie gestoßen, die Ihre Integration in Finnland bzw. den reibungslosen Beginn Ihres Studienaufenthaltes an der finnischen Universität oder Hochschule erschwert haben?
- 3.) Welche Tipps würden Sie neuen Austauschstudenten geben?

Wir bitten Sie, Ihre Antworten spätestens bis zum 15. Mai 2008 per Email direkt an Elina Kiiskinen (elina.kiiskinen@taokk.tamk.fi) oder Minna Zechner (minna.zechner@taokk.tamk.fi) zu schicken. Alle Antworten werden selbstverständlich vertraulich behandelt und keine personenbezogenen oder sonstigen Informationen von uns an Dritte weitergegeben.

Vielen herzlichen Dank für Ihre wertvolle Hilfe!
Elina Kiiskinen und Minna Zechner

Kyselyyn tuli niukasti vastauksia. Syynä saattoi olla kyselyn ajoittuminen melko myöhään kevääseen, jolloin osa vaihto-opiskelijoista oli jo lähtenyt Suomesta. Määräaikaan, 15.5.2008, mennessä saimme Tampereen ammattikorkeakoulussa (Tamk) sekä Teknillisessä yliopistossa (TTY) opiskelleilta vaihto-opiskelijoilta yhteensä kuusi vastausta, molemmista sekä mies- että naispuolisilta opiskelijoilta. Tampereen yliopiston (Tay) vaihto-opiskelijoista ei kukaan osallistunut kyselyyn (Taulukko 1). Kuitenkin myös näissä muutamissa vastauksissa oli arvokkaita ja osin yllättäviäkin huomioita vaihto-opiskelijan kokemuksista Suomessa ja hyödyllisiä neuvoja uusille Suomeen tulijoille. Sen vuoksi päätimme käyttää kyselyllä saatua tietoa niin mahdollisimman paljon apuna internetkurssia suunnitellessamme.

Taulukko 1. Opiskelijakyselyyn vastanneet vaihto-opiskelijat

Kyselyyn vastanneiden sukupuoli

	Tamk	TTY	Tay ³
Nainen	2	2	-
Mies	1	1	-
yht.	3	3	-
Kyselyyn vastanneiden kansalaisuus/opinnot			
saksalainen	3	2	-
sveitsiläinen	-	1	-
itävaltalainen	-	-	-
teknillisen alan opiskelija		3	-
kaupan alan opiskelija	3		-

Opiskelijakyselystä saamiemme vastausten perusteella suurella osalla vaihto-opiskelijoista oli jo etukäteen tietoa Suomesta. He olivat joko hankkineet sitä itsenäisesti tai tunsivat suomalaisia opiskelijoita jo ennen vaihto-opiskelujakson alkua. Juuri ne kyselyyn vastanneet opiskelijat, joilla etukäteistietoa Suomesta ei syystä tai toisesta ollut, kokivat integroitumisen suomalaiseen korkeakouluopiskeluun ja tutustumisen suomalaisiin opiskelijoihin kaikkein vaikeimmaksi.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin mistä yleisesti Suomeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan tai erityisesti opiskeluun ja jokapäiväiseen elämään liittyvistä seikoista he itse olisivat ennen opiskeluvaihtonsa alkua kaivanneet lisää tietoa. Vastauksista välittyi tarve saada sekä yleistietoa yhteiskunnasta, kulttuurista ja tavoista ,että konkreettista tietoa opiskelusta ja elämisestä Suomessa. Korostettiin, että on tärkeää välittää vaihto-opiskelijoille yleiskuva maan kulttuurista ja tavoista sekä poliittisesta, taloudellisesta ja verotusjärjestelmästä. Hyödyllisenä pidettiin lisäksi tietoa siitä, mihin viranomaisiin vaihto-opiskelijan tulee olla yhteydessä sekä informaatiota opiskelija-asuntomarkkinoista. Myös suomen kielen lyhyttä esittelyä pidettiin hyödyllisenä.

Vastauksissa korostettiin samoin myös tarvetta saada etukäteen informaatiota siitä, millaisia kustannuksia asuminen ja eläminen Suomessa aiheuttavat. Korostettiin, että Suomi on verraten kallis maa asua ja opiskella. Jonkinlainen etukäteiskäsitys olisi ollut tarpeen siitä, millaista opiskelu suomalaisessa ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa on ja miten suomalainen koulutusjärjestelmä eroaa saksalaisesta.

³ Opiskelijakysely lähetettiin Tampereen yliopiston kansainvälisten opiskelijoiden kanssa toimivien yhteystahojen kautta myös siellä opiskelleille saksankielisille vaihto-opiskelijoille, mutta emme saaneet yhtään vastausta.

Kyselymme toisen kysymyksen avulla haluttiin tietää mitkä seikat mahdollisesti ovat olleet vaikeuttamassa vaihto-opiskelijoiden integroitumista Suomeen tai heidän opintojensa esteetöntä alkua. Vastauksissa korostui kokemus, että suomalaisiin opiskelijoihin on vaikea luoda kontakteja. Suomalaiset koettiin syrjäänvetäytyvinä ja ujoina, nähtiin jopa, että suomalaisopiskelijat eivät halunneet luoda kontakteja vaihto-opiskelijoihin. Toisaalta suomalaiset kuvattiin kohteliaina, rehellisinä, suorina ja avoimina ja heidän suhtautumisensa ulkomaalaisia kohtaan yleensä ystävällisenä. Vaikka nähtiinkin, että ammattikorkeakoulu- ja yliopistomaailman kansainvälinen ilmapiiri helpottaa vaihto-opiskelijoiden integraatiota ja ystävyysuhteiden solmimista, korostettiin, että kulttuurieroihin ja erilaisiin tapoihin hyvä olla valmistautunut tullessaan Suomeen.

Vastauksissa nousi jonkin verran myös esille se, että kulttuurierot Suomen ja Saksan välillä ovat kuitenkin melko vähäisiä. Painoa annettiin sille, että vaihto-opiskelijan itsensä on toimittava aktiivisesti, jotta integroituminen onnistuu. Toisaalta nousi esille, että myös ammattikorkeakoulu tai yliopisto voi helpottaa vaihto-opiskelijoiden integroitumista ja kontaktien syntymistä järjestämällä vaihto-opiskelijoille ja suomalaisille opiskelijoille mahdollisimman paljon yhteistä opetusta. Tällöin oppilaitos ei erota opiskelijoita toisistaan ja näin vaikeuta kontaktien syntymistä. Varsinaisesti opintoihin liittyviä vaikeuksia vastauksissa ei noussut esille; yksi vastanneista tosin koki opintojen tason riittämättömäksi ammattikorkeakoulutasolla ja olisikin tästä syystä toivonut etukäteen tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä verrattuna saksalaiseen ammattikorkeakoulujärjestelmään.

Kyselymme lopussa kysyimme millaisia neuvoja vastaajat antaisivat uusille Suomeen tuleville vaihto-opiskelijoille. Vastauksissa korostui, että vaihto-opiskelijan oma kontaktihalukkuus ja aktiivisuus ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta opiskeluvaihtojaksosta tulee onnistunut kokemus. Esiin nousi myös, että kannattaa olla avoimen kiinnostunut vieraasta maasta, sen kulttuurista ja kielestä ja että on hyvä ainakin yrittää oppia vähän suomea. Korostettiin, että vaikka alku saattaa tuntua hankalalta, kannattaa silti yrittää luoda kontakteja suomalaisiin opiskelijoihin, eikä pitäytyä vain vaihto-opiskelijoiden omissa piireissä. Osallistuminen korkeakoulun urheilu- tai vapaa-ajan toimintaan edesauttaa kontaktien luomista suomalaisiin opiskelijoihin. Myös perinte-

siin suomalaisiin juhlatilaisuuksiin osallistuminen yhdessä suomalaisten kanssa saa mukavia muistoja, jotka tekevät vaihto-opiskelusta mieleenpainuvan kokemuksen.

Integraation helpottamiseksi kaksi opiskelijaa korosti myös itsenäistä tiedonhakua sekä korkeakoulun antamia informaatiopalveluita. Vastauksista nousikin esille, etteivät vaihto-opiskelijat välttämättä kaipaa liikaa etukäteisinformaatiota tai varsinkaan holhousta. Pyrkimyksenämme onkin kurssin avulla yhtäältä herättää Suomeen tulevien opiskelijoiden kiinnostus Suomea ja suomalaista kulttuuria kohtaa ja toisaalta antaa heille perusapuvälineitä itsenäiseen tiedonhakuun. Kurssi ei siten pyri etukäteen antamaan valmiita vastauksia kaikkiin mahdollisiin kysymyksiin. Alla on muutamia otteita vaihto-opiskelijoiden antamista neuvoista, joita olemme myös liittäneet kurssin keskustelupalstalle keskustelun kimmokkeeksi:

„Auch wenn aller Anfang schwer ist, es ist wert sich wirklich mit Finnen zu beschäftigen und nicht nur in seinem eigenen kleinen Kreis aus anderen Austauschstudenten zu bleiben.“

„Es lohnt sich, sich in einer Sport- oder Freizeitgruppe einzuschreiben, um besser in Kontakt mit Finnen zu kommen.“

„Auf Land und Leute zugehen.“

„Sprache zumindest ansatzweise versuchen zu lernen.“

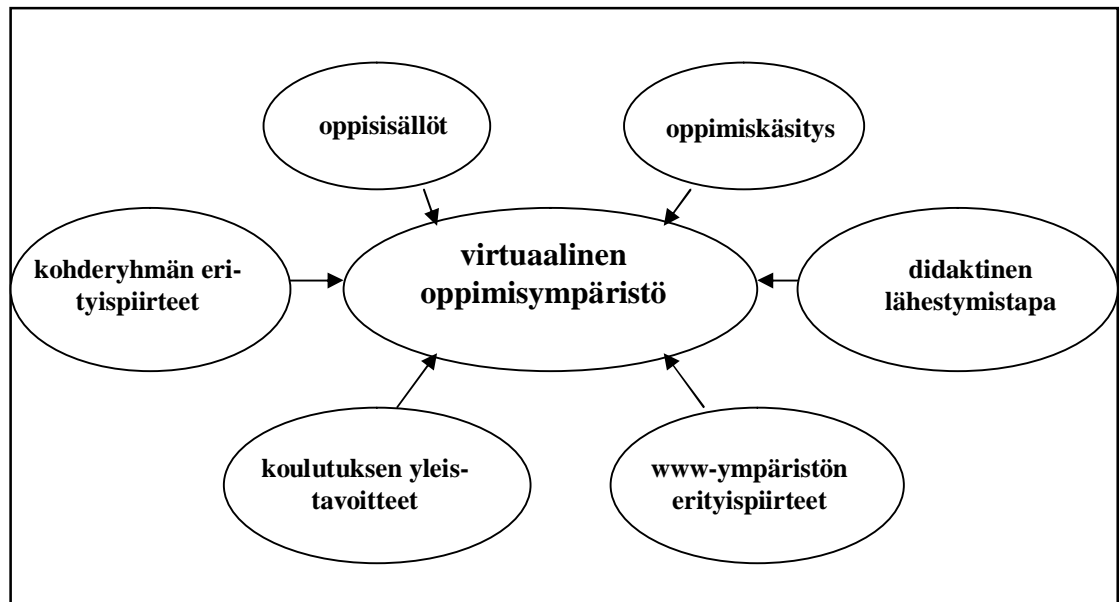
„Finnische Feiertage mitzumachen schafft schöne Erinnerungen.“

4 VIRTUAALIKURSSIN SUUNNITTELEMINE JA TOTEUTUS

Virtuaalisen oppimisympäristön suunnittelu- ja toteuttamistyössä tulee aina huomioida koulutukselle asetetut yleistavoitteet, joihin kuuluu muun muassa koulutusorganisaation yleiset toiminta-ajatukset, arvot ja toimintafilosofia, sekä verkkooppimisympäristön erityispiirteet. Myös verkko-opetuksessa välitettävät oppisisällöt ja opintojaksolle asetetut tavoitteet kuuluvat luonnollisesti keskeiseen asemaan kurssia suunniteltaessa. Samoin on huomioitava didaktinen lähestymistapa, eli se miten opetetaan. Tähän liittyy varsinkin verkko-opetuksen prosessikeskeisyyden painottaminen. Kiinteässä yhteydessä didaktisen lähestymistavan valintaan on kurssin toteuttajien konstruktivistinen oppimiskäsitys. Lopulta tulee tiedostaa myös opiskelijoiden erityispiirteet, heidän taustansa ja kykynsä toimia itseohjautuvasti suoriutuakseen tehtävistä verkossa.

Omalle kurssillemme osallistuvien oppijoiden yhteinen akateeminen korkeakoulutausta on edesauttamassa heidän kykyään suoriutua kurssista. Silti on huomioitava,

että opiskelijoilla tulee olla käytettävänä tarvittavat tekniset välineistöt tehtävistä suoriutumiseen. (Manninen & Pesonen 2000, 76; Siikavuo 2002, 19.) Alla olevassa kuviossa viisi on kuvattu nämä suunnittelun perusosat.



Kuvio 5. Virtuaalisen oppimisympäristön suunnittelu (Manninen & Pesonen 2000, 76, mukaillen)

4.1 Tekijänoikeudet

Kansainväliset tietoverkostat mahdollistavat tiedostojen lähestulkoon rajattoman ja kontrolloimattoman siirron. Piittaamattomuus tekijänoikeuslaeista muodostaakin huomattavan ongelman, eikä kopiointia juurikaan pystytä rajoittamaan lainsäädäntöteitse, vaikka sanktiot väärinkäytöksistä ja luvatta käytetystä tekijänoikeuden alaisesta materiaalista ovat huomattavat. Myöskään oppilaitokset eivät saa käyttää tekijänoikeudellisesti suojeltua materiaalia ilman sen alkuperäisen tekijän lupaa. Tämän vuoksi materiaalin käytöstä ja sen siirrosta tekijältä koulutusorganisaatiolle on syytä aina laatia kirjallinen sopimus (Siikavuo 2002, 21).

Toteuttamallamme kurssilla päätimme käyttää ainoastaan joko itse tuottamaamme materiaalia tai verkossa avoimesti käytössä olevaa materiaalia. Suurin osa käyttämistämme lähteistä on viranomaisten (etenkin Ulkoasiainministeriö) tai median tuottamaa ja siksi vapaasti käytettävissä. Suomen tekijänoikeuslaki (404/1961) sanoo, että ”

Mitä suullisesti tai kirjallisesti esitetään julkisessa edustajistossa, viranomaisessa tai yleisestä asiasta neuvottelemista varten pidetyssä julkisessa tilaisuudessa, on lupa toisinta tekijän suostumuksetta”. Käytännössä siis viranomaisten ylläpitämällä internet-sivuilla oleva materiaali on vapaasti käytettävissä. Opettajan velvollisuutena on tietenkin ilmoittaa käytetyt lähteet. Tämän vuoksi jokaisen moodleen laittamamme internetlinkin viereen on laitettu kenen sivustoille linkki johtaa. Opettajan vastuulla on myös tulevaisuudessa huolehtia että kurssille linkitetty materiaali on edelleen saatavilla ja ajan tasalla.

Tekijänoikeus koskee myös kuvallista materiaalia. Suurin osa kurssialustalle sijoittamistamme kuvista on otettu Wikipediasta. Suurin osa Wikipediasta löydettävistä kuvista on vapaasti käytettävissä. Sama koskee viiranomaisten (lähinnä Ulkoasiainministeriön) verkkosivuilla olevaa materiaalia ja etenkin kuvia. Jokaisen kuvan käyttöoikeus on erikseen tarkastettu ja silloin kun kuvan ottaja on ilmoitettu, se on laitettu kuvan alareunaan.

Kuviin liittyen alkuperäisenä ajatuksenamme oli tehdä taiteen keskusarkiston internetsivustoja hyväksikäyttäen tehtävä suomalaisista taiteilijoista ja heidän teoksistaan. Ongelmaksi osoittautui se, että taiteilijoiden teoksia ja omakuvia ei saa käyttää vapaasti, ja se rajoitti tämäntyyppisten tehtävien toteuttamista. Taiteilijoihin liittyvät tehtävät tuli sen vuoksi rakentaa siten, että opiskelija tutustuu aiheeseen linkkien takana olevilla internetsivustoilla ja sen jälkeen suorittaa annetut tehtävät.

4.2 Kurssin eteneminen

Kurssi on suunniteltu siten, että ensimmäinen tehtävä on yksikertainen, myöhempien tehtävien ollessa hieman vaativampia. Opiskelijoille on kuitenkin annettu vapaat kädet sen suhteen missä järjestyksessä he eri aihealueet käyvät läpi. Olemme ainoastaan antaneet suosituksen opiskelijoille siitä, että he suorittaisivat lohkon kaksi ensimmäisenä. Tämä lohko sisältää perustietoa ja kysymyksiä Suomesta.

Kurssi koostuu kahdeksasta eri teemaan paneutuvasta lohkokosta. Lisäksi yksi lohko sisältää yleisohjeet kurssin suorittamiseksi ja toinen lohko on tarkoitettu kurssipalaut-

teeseen. Jokainen lohko on ikään kuin puolen opintopisteen laajuinen, jolloin koko kurssin laajuus eli neljä opintopistettä tulee täyteen. Yksi opintopiste vastaa noin 27 tunnin laajuista työmäärää. Kurssi on suunniteltu siten, että opiskelijat suoriutuvat kaikista tehtävistä annetun materiaalin varassa. Tehtävien ohjeistuksessa kuitenkin mainitaan että myös muuta materiaalia voi halutessaan käyttää. Olemme pyrkineet käyttämään mahdollisimman monenlaisia tehtäviä, jotta opiskelijan kiinnostus säilyy ja hän pääsee käyttämään erilaisia taitojaan ja monenlaisia oppimisen tapoja. Testien ja tehtävien tavoitteena on lähinnä saada opiskelija käymään annettuja lähteitä ja informaatiota läpi, en niinkään opiskelijoiden tietämyksen testaaminen. Sen vuoksi sellaiset tehtävät, joissa tärkeää on antaa täsmälleen oikea vastaus, ei sovi kurssillemme. Niinpä aukkotehtäviä on kurssilla käytetty vähän. Käymme seuraavaksi läpi kurssin yhdeksän lohkoa pääpiirteittäin (katso myös liite 1).

Kurssin *ensimmäisessä lohkossa* esitellään kurssi ja sen suorittamisen tavat. Lohkossa mainitaan myös millaista palautetta kurssin eri tehtävistä saa. Lisäksi mainitaan se, miten nopeasti opettajalta saa kokonaisarvion kurssista ja että kurssi arvioidaan hyväksytyksi tai hylätyksi. Monivalinta-, aukko- ja oikein-väärin-tehtävistä opiskelija saa kirjallisen palautteen heti palautettuaan tehtävän. Opiskelijan omat kirjalliset tuotokset opettaja arvioi kahden viikon kuluttua siitä kun kurssin viimeinen tehtävä on palautettu. Ohjeissa kerrotaan että osassa kirjallisista tehtävistä internetlinkit ovat englanninkielisiä, mutta että vastaus annetaan saksaksi. Tämä estää tekstin suoran kpioimisen kirjalliseen vastaukseen.

Toisessa lohkossa opiskelun tavoitteena on tutustua pintapuolisesti Suomeen sekä opiskeluun Tampereella. Internetlinkit johtavat Ulkoasiainministeriön saksankielisille Suomea esitteleville sivuille sekä tamperelaisten korkeakoulujen kansainvälisten opiskelijoiden opastukseen tarkoitetuille englanninkielisille sivustoille. Ensimmäinen tehtävä on monivalintatehtävät, jossa kysytään Suomea koskevaa perustietoa. Toisessa tehtävässä opiskelija kirjoittaa yhden sivun mittaisen tekstin siitä, mitä Tampereella opiskelevan kansainvälisen opiskelijan on hyvä tietää.

Kolmas lohko pyrkii hahmottamaan Suomen historiaa ja poliittista järjestelmää. Internetlinkit johtavat Ulkoasianministeriön saksankielisille Suomea esitteleville sivuille ja Museoviraston englanninkielisille sivuille. Ensimmäinen tehtävä on Suomen historiaa

käsittelevä aukkotehtävä ja toinen on kirjallinen tehtävä, jossa opiskelija kuvaillee kolmea itse valitsemaansa rakennusmuistomerkkiä (esimerkiksi historiallinen tausta ja merkitys, maantieteellinen sijainti).

Neljännessä lohkossa tarkastellaan suomalaista yhteiskuntaa, sen väestöä, uskontoa ja sosiaalipolitiikkaa. Väestöön ja uskuntoon liittyen opiskelijat vastaavat kysymyksiin, joissa vastaukset ovat muotoa oikein tai väärin. Sosiaalipolitiikkaan liittyen opiskelijoille annetaan kuusi vaihtoehtoista kysymystä, joihin he vastaavat kirjoittamalla yhdestä kahteen sivua pitkän tekstin. Kysymykset käsittelevät muun muassa sosiaalipalveluita, sosiaaliturvaa ja tasa-arvoa.

Viides lohko keskittyy Suomen ulkopolitiikkaan ja talouteen. Internetlähteenä on Ulkoasiainministeriön saksankielisten sivujen soveltuvat osat sekä suomalaisten yritysten internetsivustoja. Ulkoasiainministeriön sivustoilla käsitellään Suomea osana Euroopan Unionia sekä metsän ja design-tuotteiden merkitystä suomalaisessa talouselämässä. Yritysten sivustoista saa tietoa erilaisista tunnetuista suomalaisista yrityksistä ja niiden tuotteista. Lohkossa on yksi kokoava tehtävä: yhteensä 16 kysymyksessä käsitellään pääasiassa suomalaisten yritysten toimintaa ja tuotteita sekä Suomen toimintaa Euroopan Unionissa.

Kuudennessa lohkossa sukelletaan suomalaisen kulttuurin ja taiteen sekä hieman myös urheilun maailmaan. Internetlähteinä käytetään Ulkoasiainministeriön saksankielisten sivujen lisäksi Ateneumin ja Valtion taidemuseon englanninkielisiä sivustoja. Tehtäviä on kaksi erilaista. Ensimmäisessä valitaan jokin mieleinen taiteen tai arkkitehtuurin ala tai alue, joista kirjoitetaan noin kahden sivun teksti. Opiskelijat voivat pohtia alan kulttuurihistoriallista kontekstia ja kansainvälistä merkitystä tai he voivat perehtyä esimerkiksi johonkin itseään kiinnostavaan taiteilijaan. Toisessa tehtävässä on 14 kuvaa erilaisista tunnetuista suomalaisista aina Jean Sibeliuksesta Tanja Poutiaiseen. Opiskelijat saavat valita ehdotettujen joukosta oikean nimen kunkin kuvan alla. Tehtävän palautuksen jälkeen he saavat nähdä oikeat vastaukset joiden alla on lyhyt kuvaus kyseisestä henkilöstä.

Seitsemäs lohko suuntautuu suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja opiskeluun. Internetlinkit johtavat Ulkoasiainministeriön suomalaisen koulutusjärjestelmän kuvauksen

lisäksi saksalaisen Die Zeit –lehden artikkeliin, jossa verrataan suomalaista ja saksalaista koulua. Näiden lisäksi lohko linkittyy Tampereen yliopiston, Tampereen teknillisen yliopiston, Pirkanmaan ammattikorkeakoulun sekä Tampereen ammattikorkeakoulun sivuille. Kirjalliseen tehtävään kuuluu tutustua siihen korkeakouluun tai yliopistoon, johon on tulossa vaihto-opiskelijaksi. Opiskelijan on otettava selvää oman laitoksensa tai koulutusohjelmansa opetustarjonnasta ja suunnitella vaihto-opiskelujaksonsa opintosuunnitelma. Suunnitelmaan kuuluu myös pohtia mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä senhetkisen kotioppilaitoksensa ja tulevan suomalaisen oppilaitoksen välillä.

Kahdeksannessa lohkossa tarkastellaan suomalaista ilmastoa ja luontoa. Internetlinkit johdattavat opiskelijan Ulkoasiainministeriön sivuille. Tehtävänä on vastata Suomen luontoon ja ympäristönsuojeluun liittyviin väittämiin, jotka ovat joko oikein tai väärin.

Lohko yhdeksän paneutuu suomalaisiin, suomen kieleen ja elämään Suomessa. Internetlinkki johdattaa Ulkoasiainministeriön sivuille, jossa kuvataan suomalaista elämäntapaa. Lisäksi linkit johtavat saksalaisen Wikipedian sivuille, jossa kuvataan suomen kieltä ja Tampereen ammattikorkeakoulun Uuno-sivuille, jossa opiskelijoita opastetaan englanniksi suomen kielen saloihin. Tässä lohkossa huomioidaan myös auditiiviset oppijat. Opiskelijat saavat kuunnella kahden pitkään Suomessa asuneen saksankielisen haastattelun Suomessa elämisen eri puolista.

Lohkon tehtävissä opiskelijat yhdistelevät suomenkielisiä ja saksankielisiä sanoja. Haastattelun pohjalta opiskelijoiden tulee pohtia, millaista on elää ja työskennellä Suomessa, mitkä seikat haastateltujen mukaan nousivat esille positiivisina ja mitkä negatiivisina.

Viimeinen, eli *kymmenes lohko* keskittyy vuorovaikutukseen ja palautteen antamiseen. Lohkossa on kaksi erillistä keskustelualuetta. Yksi on tarkoitettu siihen, että samaan aikaan ja eri aikoina kurssilla opiskelevat opiskelijat voivat joko keskustella toistensa kanssa tai lähettää viestejä tuleville opiskelijoille. Opettaja antaa siinä vaiheessa palautetta opiskelijoille kun he ovat suorittaneet kaikki kurssin tehtävät. Opettajan antaman palautteen näkee vain opiskelija itse. Opettajan tulee ilmoittaa missä ajassa hän on opiskelijoiden saatavilla. Ajan tulee olla kohtuullinen, esimerkiksi viik-

ko tai kaksi. Opiskelijoille saattaa tulla tarve kysyä jotain kurssin suorittamiseen tai muuhun sisällölliseen ja miksei tekniseenkin seikkaan liittyen.

Esseemuotoisissa ja lyhyissä tekstivastauksissa opettaja tekee *arvioinnin* jälkikäteen ja antaa n. viikon sisällä palautetta opiskelijan suorituksesta. Monivalinta- aukko- ja oikein/väärin -tehtävien osalta arviointi on automatisoitu. Periaatteena on se, että jokaisesta oikeasta vastauksesta saa yhden pisteen, ja vääristä vastauksista vähennetään pisteitä. Kysymystä kohden opiskelijalla on mahdollisuus kahteen vastausyritykseen. Kokonaisuutena kurssi arvioidaan joko hyväksytyksi tai hylätyksi. Opettaja arvioi kurssia kokonaisuutena. Kurssi on hyväksytty, jos keskimäärin puolet vastauksista on hyväksyttävää tai tehtävät suoritettu oikein.

5 YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT

Kehittämishankkeen aikana kävimme läpi hyvin perusteellisesti oppimisalusta moodlen tarjoamat mahdollisuudet. Koska kurssi toteutetaan kokonaan verkossa, on pedagogiset ja käytännön ratkaisut mietittävä hyvin tarkkaan etukäteen valmiiksi. Vuorovaikutusta ja opiskelijan aktiivisuutta korostava konstruktivistinen oppimiskäsitys joutui etenkin vuorovaikutuksen suhteen koetukselle. Kurssin suunnittelua ja toteutusta vaikeutti myös se, että meillä ei ole tietoa siitä kuka tosiasiaa tulee kurssin opettajaksi. Osittain edellä mainituista syistä suosittelemme että kurssi suoritettaisiin ainakin osittain vasta opiskelijan saavuttua Suomeen. Tällöin opiskelijat pääsevät ryhmäytymään ja opiskelijan ja tutorin välinen vuorovaikutus mahdollistuu. Lisäksi tekninen tuki on satavilla ja opiskelijat saavat ensi kosketuksen Suomessa opiskelemiseen.

Moodle osoittautui enimmäkseen toimivaksi ja vaihtelevia tehtävänantoja tarjoavaksi kurssi- ja oppimisalustaksi. Olemme erityisen tyytyväisiä siihen millaisia erilaisia testejä opiskelijoille voidaan muokata. Hankaluuksia sen sijaan tuotti ajoittain se, että oletuksena on yleensä jonkinasteinen numeerinen arviointi. Tämän kurssin tavoitteena ei ole niinkään oikeiden vastausten löytäminen, vaan aineiston läpi käyminen ja sen prosessointi. Testien oletama numeerinen arviointi oli ajoittain vaikea ylittää ja jou-

duimme toisinaan tukeutumaan Tampereen yliopiston Opetusteknologiakeskuksen apuun, josta saimme nopeasti asiantuntevaa apua.

Asetimme hankkeen yhdeksi lähtökohdaksi sen, että käytämme mahdollisimman paljon jo olemassa olevaa saksan- ja englanninkielistä materiaalia sen sijaan että muokkaisimme uutta. Kurssi toteutuksen edetessä totesimme periaatteen hyvin viisaaksi. Tämä johtuu lähinnä siitä että kurssin sisällöt kattavat erittäin laajasti eri teemoja liittyen Suomeen. Tehtävä olisi käynyt ylivoimaiseksi jos olisimme tuottaneet suuren osan sisällöistä itse.

LÄHTEET

Hakala, J.T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.

Hein, I., Ihanainen, P., Nieminen, J. 2000. Tunne verkko. Ote – Opetus ja teknologia -lehti (1), 4-8.

Hirsjärvi, P., Remes, A., Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Johannesen, Tove & Eide, Else M. 2000. The role of the student in the age of technology: Will the role change with use of Information- and communication technology in education? *European Journal of Open and Distance Learning*, <http://www.eurodl.org/materials/contrib/2000/eide2/eide2.html> (4.6.2008).

Keränen, Vesa, Penttinen, Jukka. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. Porvoo: WS Bookwell.

Kiiskinen, Elina & Zechner, Minna. 2008 Tampereen ammattikorkeakoulun, Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston saksankielisille vaihto- ja jatko-opiskelijoille tehty sähköpostikysely vaihto-opiskelusta Suomessa. Kyselyn vastaukset Elina Kiiskisen hallussa.

Kilpiö, Anna. 2003. Opettajuus ja verkko-opetus. Espoo: Otamedia.

Kiviniemi, Kari. 2002. Johdatus verkkopedagogiikkaan. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Koli, Hanne & Silander, Pasi. 2002. Oppimisprosessin suunnittelu ja ohjaus. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Kynäslahti, Heikki & Wager Petra. 1999. Changing Roles of the Teacher in Inter-Institutional Networks of Schools, University of Helsinki, <http://www.eurodl.org/materials/contrib/1999/kynaslahti.html> (3.6.2008).

Lehtinen, Erno. 1997. Verkkopedagogiikka. Oy Edita Ab.

Lintula, A. 1999. Vuorovaikutusta verkkoympäristössä. Kasvatus 30 (3), 240-253.

Manninen, Jyri & Matikainen, Janne (toim.). 2000. Aikuiskoulutus verkossa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Manninen, Jyri & Pesonen, Senja. 2000. Aikuisdidaktiset lähestymistavat. Verkkopohjaisten oppimisympäristöjen suunnittelun taustaa. Teoksessa Manninen, Jyri & Matikainen, Janne (toim.). 2000. Aikuiskoulutus verkossa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 63–79.

Matikainen, J. 2003. Verkkokeskustelun ohjaus. Teoksessa Matikainen J. (toim.) Oppiminen ja ohjaus verkossa. Helsinki: Yliopistopaino, 121–133.

Pohjannoro, H. & Taijala, B. 2007. Näkökulmia toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opettajankoulutuksen kehittämishanke, Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu. 51 s.

Puolimatka, Tapio. 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Rice, William H. 2006. Moodle. E-Learning Course Development. A complete guide to successful learning using Moodle. Birmingham, Mumbai: Packt Publishing.

Rosenberg, Marc J. 2001. E-Learning. Strategies for Delivering Knowledge in the Digital Age. New York et al: McGraw-Hill.

Siikavuo, Juha. 2002. Verkko-oppimisympäristön kehittäminen. Helsinki: HeSe print.

Syrjäkari, Maire. 2007. Opettaja ohjaajana verkossa – tutoreiden kokemuksia verkko-ohjaamisesta Akateemiset opiskelutaidot –verkkokurssilla. Acta Universitatis Lapponensis 126. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Tekijänoikeuslaki 404/8.7.1961 Laki tekijänoikeuksista.

Tella, S. 2001. Verkko-opetuksen lähtökohtia ja perusteita. Teoksessa Tella, S., Nurminen, O., Oksanen, U., Vahtivuori, S. (toim.), Verkko-opetuksen teoriaa ja käytäntöä. Helsingin Yliopisto, Studia Paedagogica 25. Helsinki: Hakapaino, 13-34.

Vilkkä, Hanna & Airaksinen, Tiina. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

von Wright, Johan. 1993. Oppimiskäsitysten historiaa ja pedagogisia seurauksia. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Ein virtueller Schritt nach Finnland





Eine kurze Einführung für Austauschstudenten

-  [Aktuelle Nachrichten](#)








1. Ziele des Kurses und Hinweise für den Kursteilnehmer

-  [Hinweise für den/die Kursteilnehmer/in](#)

2. Einleitung: Ein erster Überblick über Finnland und die Stadt Tampere





-  [Allgemeines Wissen über Finnland - Test](#)
-  [Fakten über Finnland \(www.virtual.finland.fi\)](#)
-  [Als Student/in in Tampere - Essay](#)
-  [Die Stadt Tampere stellt sich vor \(www.tampere.fi\)](#)

3. Zur Geschichte Finnlands - Das politische System










-  [Kurze Einführung zur finnischen Geschichte - Lückentext](#)
-  [Finnische Geschichte im Überblick \(www.virtual.finland.fi\)](#)
-  [Politisches System in Finnland - Test](#)
-  [Finnisches politisches System \(www.virtual.finland.fi\)](#)
-  [Historische Baudenkmäler - Essay](#)
-  [Baudenkmäler und Museen \(Finnisches Museumsamt: www.nba.fi\)](#)
-  [Mittelalterliche Burgen \(www.virtual.finland.fi\)](#)

4. Über die finnische Gesellschaft

-  [Über die Bevölkerung und Religionen - Test](#)
-  [Die Bevölkerung Finnlands \(www.virtual.finland.fi\)](#)
-  [Religionen in Finnland \(www.virtual.finland.fi\)](#)

-  [Die finnische Wohlfahrtsgesellschaft - Essay](#)
-  [Die sozialen Dienstleistungen in Finnland \(Finnisches Sozialministerium: \[www.stm.fi\]\(http://www.stm.fi\)\)](#)
-  [Die Sozialversicherung in Finnland \(Finnisches Sozialministerium: \[www.stm.fi\]\(http://www.stm.fi\)\)](#)
-  [Gesundheit, soziale Sicherheit und Gleichberechtigung \(Finnisches Sozialministerium: \[www.stm.fi\]\(http://www.stm.fi\)\)](#)

5. Die Außenpolitik und Wirtschaft

-  [Fragen über finnische Unternehmen und Gesellschaft - Kurzesays](#)
-  [Finnland in der EU \(\[www.virtual.finland.fi\]\(http://www.virtual.finland.fi\)\)](#)
-  [Finnland und die EU 1995-2005 \(\[www.virtual.finland.fi\]\(http://www.virtual.finland.fi\)\)](#)
-  [Waldbewirtschaftung in Finnland \(\[www.virtual.finland.fi\]\(http://www.virtual.finland.fi\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: Artek \(\[www.artek.fi\]\(http://www.artek.fi\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: Iittala \(\[www.iittala.fi\]\(http://www.iittala.fi\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: Marimekko \(\[www.marimekko.fi\]\(http://www.marimekko.fi\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: Metso \(\[www.metso.com\]\(http://www.metso.com\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: Nokia \(\[www.nokia.com\]\(http://www.nokia.com\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: Outokumpu \(\[www.outokumpu.com\]\(http://www.outokumpu.com\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: Serla \(\[www.serla.com\]\(http://www.serla.com\)\)](#)
-  [Finnische Unternehmen stellen sich vor: UPM Kymmene \(\[www.upm-kymmene.com\]\(http://www.upm-kymmene.com\)\)](#)

6. Kunst und Kultur in Finnland






-  [Kulturquiz Test](#)
-  [Finnische Kunst und Kultur im Überblick \(\[www.virtual.finland.fi\]\(http://www.virtual.finland.fi\)\)](#)
-  [Kunst und Kultur in Finnland - Essay](#)
-  [Finnische Architektur \(\[www.virtual.finland.fi\]\(http://www.virtual.finland.fi\)\)](#)
-  [Der finnische Film \(\[www.virtual.finland.fi\]\(http://www.virtual.finland.fi\)\)](#)
-  [Eine kleine Gemädegallerie \(Staatliches Kunstmuseum: \[www.ateneum.fi\]\(http://www.ateneum.fi\)\)](#)
-  [Finnische Künstler \(Finnische Nationalgalerie: \[www.kokoelmat.fng.fi\]\(http://www.kokoelmat.fng.fi\)\)](#)
-  [Finnische Literatur \(\[www.virtual.finland.fi\]\(http://www.virtual.finland.fi\)\)](#)

-  [Musik: Oper und Opernfestspiele in Finnland \(www.virtual.finland.fi\)](http://www.virtual.finland.fi)
-  [Musik: Volksmusik, Jazz und Rock \(www.virtual.finland.fi\)](http://www.virtual.finland.fi)
-  [Festivals in Finnland \(www.festivals.fi\)](http://www.festivals.fi)







7. Das Ausbildungssystem - Studium an einer finnischen Hochschule

-  [Finnisches Ausbildungssystem - Lückentext](#)
 -  [Finnisches Ausbildungssystem \(www.virtual.finland.fi\)](http://www.virtual.finland.fi)
 -  [Die Schule im Vergleich: Finnland und Deutschland \(www.zeit.de\)](http://www.zeit.de)
-  [Planung des Austauschstudiums - Essay](#)
 -  [Die Fachhochschule der Pirkanmaa-Region \(www.piramk.fi\)](http://www.piramk.fi)
 -  [Die Fachhochschule von Tampere \(www.tamk.fi\)](http://www.tamk.fi)
 -  [Die Technische Universität Tampere \(www.tut.fi\)](http://www.tut.fi)
 -  [Die Universität Tampere \(www.uta.fi\)](http://www.uta.fi)


8. Die klimatischen Bedingungen und die finnische Natur

-  [Nordisches Klima und Umweltschutz in Finnland - Test](#)
-  [Tiere der finnischen Natur - Lückentext](#)
 -  [Über das Klima \(www.virtual.finland.fi\)](http://www.virtual.finland.fi)
 -  [Die Natur des Nordens \(www.virtual.finland.fi\)](http://www.virtual.finland.fi)
 -  [Umweltschutz in Finnland \(www.virtual.finland.fi\)](http://www.virtual.finland.fi)

9. Die Finnen, die finnische Sprache und das Leben in Finnland

-  [Das Leben in Finnland - Essay](#)
-  [Die Finnen \(www.virtual.finland.fi\)](http://www.virtual.finland.fi)
-  [Interview mit zwei in Finnland lebenden Deutschen](#)
-  [Finnischübungen - Test](#)
-  [Finnisch lernen mit Uuno \(www.uuno.tamk.fi\)](http://www.uuno.tamk.fi)
-  [Über die finnische Sprache \(www.de.wikipedia.org\)](http://www.de.wikipedia.org)

10. Rückmeldungen und Anregungen zum Kurs

-  [Rückmeldungen und Tipps für andere Studenten/Studentinnen](#)
-  [Rückmeldungen und Anregungen für den Betreuer](#)